b_econ _2024_

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка 4 курсу, групи 472-2
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Пуюл Юлія Дмитрівна _____
Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Юрій Едуард Олександрович_____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від ____ травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____*проф. Нікіфоров П.О.*

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Пуюл Ю.Д. Платоспроможність та ліквідність підприємства: оцінка та шляхи підвищення. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства. Визначена економічна сутність платоспроможності та ліквідності підприємства, вивчено методичні підходи щодо їх оцінювання. Здійснено аналіз ліквідності балансу ДП «М'ясо Буковини», а також показників платоспроможності підприємства. Розглянуто управління дебіторською заборгованістю, а також інші засоби підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства.

Ключові слова: платоспроможність, ліквідність, фінансовий стан, активи, капітал, зобов'язання.

ABSTRACT

Puyul Y.D. Solvency and liquidity of the enterprise: assessment and ways to increase. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work examines the theoretical and practical aspects of ensuring the solvency and liquidity of an enterprise. The economic essence of solvency and liquidity of the enterprise is determined, methodological approaches to their assessment are studied. The liquidity of the balance sheet of SE “Myaso Bukovyny” and the solvency indicators of the enterprise are analyzed. The management of accounts receivable, as well as other means of increasing the solvency and liquidity of the enterprise are considered.

Keywords: solvency, liquidity, financial condition, assets, capital, liabilities.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ю.Д. Пуюл

ЗМІСТ

ВСТУП…….3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..……..…..…....5
1.1. Економічна сутність платоспроможності та ліквідності підприємства...……..…….……..5
1.2. Методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства…….…...……...…...……11
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ДП «М’ЯСО БУКОВИНИ» ЗА 2021-2023 РОКИ …….……....18
2.1. Аналіз ліквідності балансу підприємства…..……..……..18
2.2. Оцінка показників платоспроможності та ліквідності підприємства……..…..26
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..34
3.1. Напрями підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства ……...34
3.2.Управління дебіторською заборгованістю як засіб підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства……...41
ВИСНОВКИ……..…….....48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...……...51
ДОДАТКИ

ВСТУП

Стійке та ефективне функціонування підприємства та його подальший розвиток у сучасних трансформаційних умовах господарювання забезпечується платоспроможністю та ліквідністю, що гарантує виконання зобов'язань підприємства в установлений час.

За сучасних умов кризових ситуацій через війну, оцінювання ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання є дуже значущим, оскільки за результатами аналізу можна спрогнозувати можливість виконання зобов'язань підприємствами перед контрагентами. Здійснення вітчизняними підприємствами постійного аналізу своєї ліквідності та платоспроможності сприяє визначенню та підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Багато досліджень у науковій літературі присвячено оцінюванню платоспроможності та ліквідності підприємств. Серед науковців, які у цьому напрямку викладають результати своїх досліджень варто відзначити: Бланка І. О., Базецьку Г. І., Базілінську О. Я., Бердара М. М., Сироту В. С., Непочатенко О. О., Легченко О. А., Чумаченко М. Г., Пічугіна Т. С., Тарасенко Н. В. та інших. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень, даний напрямок залишається актуальним, оскільки з'являються нові чинники впливу на ліквідність й платоспроможність, відбувається постійна зміна умов функціонування підприємств.

Метою роботи є – обґрунтування заходів по вирішенню проблем оцінки та пошуку шляхів підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає ліквідність та платоспроможність ДП «М'ясо Буковини».

Предмет дослідження – економічні відносини, які виникають у досліджуваного підприємства з приводу забезпечення його ліквідності та платоспроможності.

Для розкриття вказаної мети кваліфікаційної роботи необхідним є

розв’язання наступних завдань:

– дослідити економічну сутність платоспроможності та ліквідності підприємства;

– окреслити методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства;

– проаналізувати ліквідність балансу ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки;

– оцінити динаміку показників платоспроможності та ліквідності підприємства;

– обґрунтувати напрями підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства;

– розглянути управління дебіторською заборгованістю як засіб підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства.

У роботі використано такі методи дослідження, як: теоретичного узагальнення й порівняння (для розкриття природи понять «платоспроможність» та «ліквідність»), абстрактно-логічний метод (для дослідження факторів, які впливають на платоспроможність та ліквідність), аналізу й синтезу, методи економічного аналізу (для дослідження стану ліквідності та платоспроможності підприємства), методи узагальнення й реалізації результатів (для формування висновків та пропозицій).

Інформаційною базою виконання кваліфікаційної роботи виступають монографії, спеціальна економічна література, праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства, матеріали наукових конференцій, нормативно-законодавчі акти України, дані бухгалтерського обліку та фінансово-статистичної звітності ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки, інформація з мережі Інтернет.

Представлена кваліфікаційна робота включає вступ, основну частину та висновки. Результати проведеного дослідження викладені на 50 сторінках, список використаних джерел складається із 50 найменувань. Робота містить 8 таблиць, 9 рисунків та 4 додатка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність платоспроможності та ліквідності підприємства

В науковій літературі існує багато досліджень щодо розуміння сутності понять «ліквідність» й «платоспроможність» підприємства, однак не існує загальновизнаних. З огляду на еволюцію даних понять й відповідно до економічних умов господарювання їх суть науковці розкривають застосовуючи різноманітні підходи.

Вивчаючи думки вчених щодо понять платоспроможності та ліквідності підприємства, варто зазначити, що деякі із них ототожнюють дані поняття, тоді як інші вважають, що ці терміни різні за змістом, але взаємопов’язані.

Зокрема, О.А. Легченко трактує платоспроможність як: «здатність підприємства протягом досить тривалого періоду часу здійснювати в повному обсязі обслуговування своїх боргових зобов’язань при одночасному підтримані прийнятої динаміки основних фінансово-економічних і фінансових показників» [21, с.11]. Ю.В. Ткаченко, Г.І. Базецька, Л.Г. Суботовська розуміють платоспроможність як: «спроможність підприємства здійснювати платежі наявними засобами або засобами, які постійно поповнюються за рахунок його діяльності» [1, с.187]. Як можливість суб’єкта господарювання наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов’язання окреслюють платоспроможність О.О. Непочатенко та Н.Ю. Мельничук [25, с.365]. В.С. Сирота характеризує платоспроможність як: «можливість підприємства розраховуватися за своїми зобов’язаннями без ризику для поточної господарської діяльності та подальшого розвитку» [32, с.96]. На думку Т.О. Фролової: «платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов’язань протягом

року» [41, с.137].

Загалом науковці наголошують на важливості врахування платоспроможності суб'єкта господарювання під час його діяльності. Зокрема, О.С. Харченко зазначає, що: «саме платоспроможність є тією необхідною складовою, яка дозволяє зберігати рівноважний, конкурентоспроможний стан сьогодні та в перспективі, постійно реагуючи й адаптуючись до екзогенних та ендогенних чинників в актуальних ринкових умовах» [12]. На думку В. Солотви: «платоспроможність є важливим показником фінансової стійкості та взагалі фінансового стану підприємства» [34, с.118].

Наявність у підприємства достатнього обсягу грошових коштів виступає основною умовою забезпечення його фінансової стійкості, сприяє виконанню у повному обсязі зобов'язань підприємства, що відображається через його платоспроможність. Враховуючи вище зазначене, стає зрозумілим, що необхідною умовою діяльності будь-якого підприємства є наявність достатнього обсягу ліквідних коштів.

Платоспроможність й ліквідність визначають фінансовий стан підприємства, однак вони, на нашу думку, мають відмінності. Виконання довгострокових фінансових зобов'язань характеризує платоспроможність підприємства, а здатність швидко реалізовувати активи для залучення грошових коштів і виконувати короткострокові зобов'язання є ліквідністю.

В економічній літературі розрізняють два види платоспроможності: поточну (або короткотермінову) та перспективну. Поточна платоспроможність дає характеристику поточному стану розрахунків на підприємстві й аналізується на основі даних про його фінансові потоки - приплив грошових коштів повинен забезпечити покриття поточних зобов'язань підприємства. Окрім того, поточна платоспроможність характеризує спроможність суб'єкта господарювання сплатити свої поточні зобов'язання негайно або ж в найближчому майбутньому. Саме тому дане поняття тотожне ліквідності підприємства. Перспективна платоспроможність передбачає можливість підприємства в середньо- і довготерміновій перспективі вчасно розраховуватися

за своїми зобов'язаннями. Також дане поняття тісно пов'язане із поняттям фінансової стійкості й залежить від оптимального розміщення активів підприємства та джерел їх формування [43, с.107].

Розглядаючи зміст поняття «ліквідність», можна виділити наступні його особливості. Так, Н.В. Тарасенко розуміє ліквідність як: «спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрати їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх термінів та швидкість здійснення цього перетворення» [36, с.262]. На думку І.О. Бланка, ліквідність є: «спроможністю окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах складеної кон'юнктури ринку» [5, с.475]. О.С. Філімоненков наголошує що здатність цінностей легко перетворюватися в грошові кошти, тобто в абсолютно ліквідні активи для своєчасного покриття усіх необхідних платежів являються ліквідністю підприємства [40, с.102]. За визначенням О.Я. Базілінської, ліквідність суб'єкта господарювання характеризує можливість надходження грошових коштів не тільки за рахунок реалізації активів, але й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів. Поряд із таким визначенням ліквідності, авторка розуміє платоспроможність як можливість постійної сплати боргів у відповідні терміни [2]. Як мобільність підприємства визначає ліквідність Р.А. Костирко, при цьому зазначаючи, що, ліквідність виступає мобільністю підприємства, його можливістю (за появи будь-яких обставин) за допомогою внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно знайти резерви платіжних засобів, які необхідні для погашення боргів й постійно, тобто на будь-який момент часу, підтримувати рівновагу між термінами та обсягами перетворення активів у грошові кошти й термінами та обсягами погашення зобов'язань [15].

Сутність категорії «ліквідність», її зміст також можна розкрити відповідно до економічних функцій, які вона виконує. Серед них варто виокремити наступні:

– стабільності, коли враховуючи свободу господарської діяльності, на

основі високого рівня ліквідності, забезпечуються умови інноваційного розвитку для підприємства;

– мобільності, яка полягає у незалежності та свободі підприємства, що отримуються на основі змін діяльності й пристосування його до зовнішнього середовища;

– контролю, що полягає у забезпеченні моніторингу фінансового стану на основі проведеного аналізу показників ліквідності;

– привабливості, коли ліквідність суб'єкта господарювання сприяє залученню коштів на поліпшення фінансування й забезпечення стабільності функціонування;

– регулювальну, яка відповідно до визначеного рівня ліквідності надає можливість акціонерам та керівникам підприємства приймати управлінські рішення щодо змін в структурах зобов'язань та активів [22, с.119].

Як бачимо, ліквідність та платоспроможність підприємства являють собою складні економічні явища, що формуються під впливом великої кількості різноманітних факторів. В економічній літературі достатньо широко висвітлюються питання, які пов'язано із виявленням та оцінкою факторів, що обумовлюють кризові процеси в економіці підприємства. Однак, що стосується формування ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання, то цим явищам не приділяється достатньо уваги. Будучи найважливішими фінансовими характеристиками підприємства, ліквідність та платоспроможність широко використовуються в діагностиці кризи підприємств, що цілком логічно, адже вони відображають значну частину різноманітних процесів, що відбуваються в процесі діяльності підприємства. У зв'язку з цим, вважаємо, що при виявленні та класифікації факторів, які визначають стан підприємства, динаміку і його перспективи, можна скористатися тими ж підходами, що визначені в антикризовій літературі [34, с.119].

Фактори, які впливають на стан ліквідності та платоспроможності господарюючого суб'єкта, можна згрупувати за наступними ознаками:

1. Залежно від наслідків прояву окремих факторів виділяють

індивідуальні, специфічні, загальні. Індивідуальні фактори безпосередньо впливають на процеси, які відбуваються на конкретному підприємстві. Специфічні фактори визначають стан й перспективи діяльності підприємств конкретних галузей та сфер діяльності, наприклад агропромислових підприємств. Загальні фактори в цілому впливають на умови функціонування всіх підприємницьких структур.

2. Залежно від місця виникнення розподіляють на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори обумовлені станом зовнішнього середовища. Внутрішні визначаються станом самого підприємства, залежать від рішень, які приймає його керівництво і від виду його діяльності.

3. Залежно від ступеня взаємообумовленості групи факторів слід виділяти залежні та незалежні. Залежні є результатом дії проміжних причинно-наслідкових зав’язків, а незалежні визначаються відповідними подіями та тенденціями.

4. Залежно від ступеня впливу в межах кожної групи їх можна розподілити на основні та другорядні фактори.

5. Залежно від часу дії виділяють постійні та тимчасові фактори. Фактори, які постійно діють, впливають на стан підприємства і умови його функціонування упродовж всього його життєвого циклу або даного періоду. Тимчасові фактори — випадково або періодично включаються до сфери діяльності підприємства.

6. Залежно від підходів до визначення фактори бувають фактичні та потенційні. Фактичні фактори є результатом дослідження стану проблеми на конкретному підприємстві, а потенційні визначаються сутністю явищ та процесів й обумовлюють ймовірність можливість виникнення тих чи інших наслідків [42].

Досліджені напрями класифікації факторів, які впливають на стан ліквідності та платоспроможності суб’єкта господарювання, на нашу думку, варто доповнити та уточнити.

Зокрема, багато авторів об’єднують розподіл факторів впливу на

внутрішні та зовнішні з їх наступним розподілом на об’єктивні та суб’єктивні, відносячи до суб’єктивних внутрішні фактори, а до об’єктивних зовнішні. На нашу думку, це спотворює причинно-наслідкові зв’язки. Зокрема, перше угруповання співвідносить фактори із місцем їх виникнення, а поділ факторів на суб’єктивні та об’єктивні визначає їх внутрішній зміст та можливості впливу в процесі управління діяльністю суб’єкта господарювання. Суб’єктивні фактори включають фактори, що формуються в процесі управління підприємством як внутрішніми, так і зовнішніми суб’єктами. Об’єктивні фактори - це процеси й явища, які внутрішньо властиві економічному механізму функціонування господарюючого суб’єкта як усередині підприємства, так і у зовнішньому середовищі [8, с.74].

Залежність ліквідності та платоспроможності підприємства від руху матеріальних та грошових потоків визначає необхідність виокремлення груп факторів залежно від джерел їхнього формування за видами діяльності на фактори, що визначаються інвестиційною, фінансовою та операційною діяльністю.

Для управління ліквідністю та платоспроможністю також важливо згрупувати фактори залежно від напряму їх впливу на негативні та позитивні. Негативні фактори впливають негативно і призводять до зниження рівня ліквідності та платоспроможності підприємства, а позитивні, відповідно, впливають позитивно.

Розглянута систематизація ознак класифікації факторів, які мають вплив на стан ліквідності та платоспроможності підприємства, не вичерпує усієї їх різноманітності. Наведені угруповання, на наш погляд, є найбільш важливими для оцінки та управління ліквідністю й платоспроможністю. Групуючи і розділяючи окремі фактори, варто пам’ятати, що ліквідність й платоспроможність як складні фінансові характеристики підприємства, водночас формуються під впливом цілого комплексу економічних процесів та явищ. Зазначені фактори діють не ізольовано, а системно. В окремі періоди сила дії тих або інших факторів змінюється, дію одних факторів знижує або

підсилює вплив інших. Залежно від стадії життєвого циклу підприємства істотно змінюється ступінь впливу різних факторів.

Отже, наведені підходи до визначення економічної сутності ліквідності суб'єкта господарювання забезпечує систематизацію поглядів на зміст цієї категорії і розкриває її багатогранність, а формулювання функцій, які виконує ліквідність на підприємстві конкретизує роль даного поняття у системі його управління. Виділення підходів до трактування платоспроможності підприємства у сучасних умовах ринкової економіки дозволять дослідити напрями оцінки та структуру платоспроможного стану суб'єкта господарювання.

1.2. Методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства

Аналіз платоспроможності та ліквідності підприємства не відбувається за єдиною загальною методикою, оскільки не існує такої єдиної організаційної методики проведення оцінювання. Відтак, доцільним є виокремлення найбільш популярних методичних підходів щодо оцінювання та вивчення їх із метою практичного застосування, посилаючись на стандарти НП(С)БО 1 та з урахуванням трансформаційних змін економіки [20].

Враховуючи теоретичні аспекти процесу оцінювання, можна виділити такі його елементи: суб'єкт, об'єкт, мета оцінювання, інформаційна база, критерії оцінки, методи, результат оцінки (рис. 1.1).

Щодо процесу оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства, то об'єктом під час оцінювання виступають грошові потоки, оборотні активи підприємства, його зобов'язання, а також процеси, що впливають на них. Суб'єктами в процесі оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства можуть виступати керівники та персонал підприємства, а також його стейкхолдери (інвестори, банківські та фінансові установи, постачальники, тощо). Зацікавленість в аналізі платоспроможності та

ліквідності підприємства пояснюється тим, що вказані характеристики характеризують стійкість підприємства, його фінансовий стан [27, с.101].

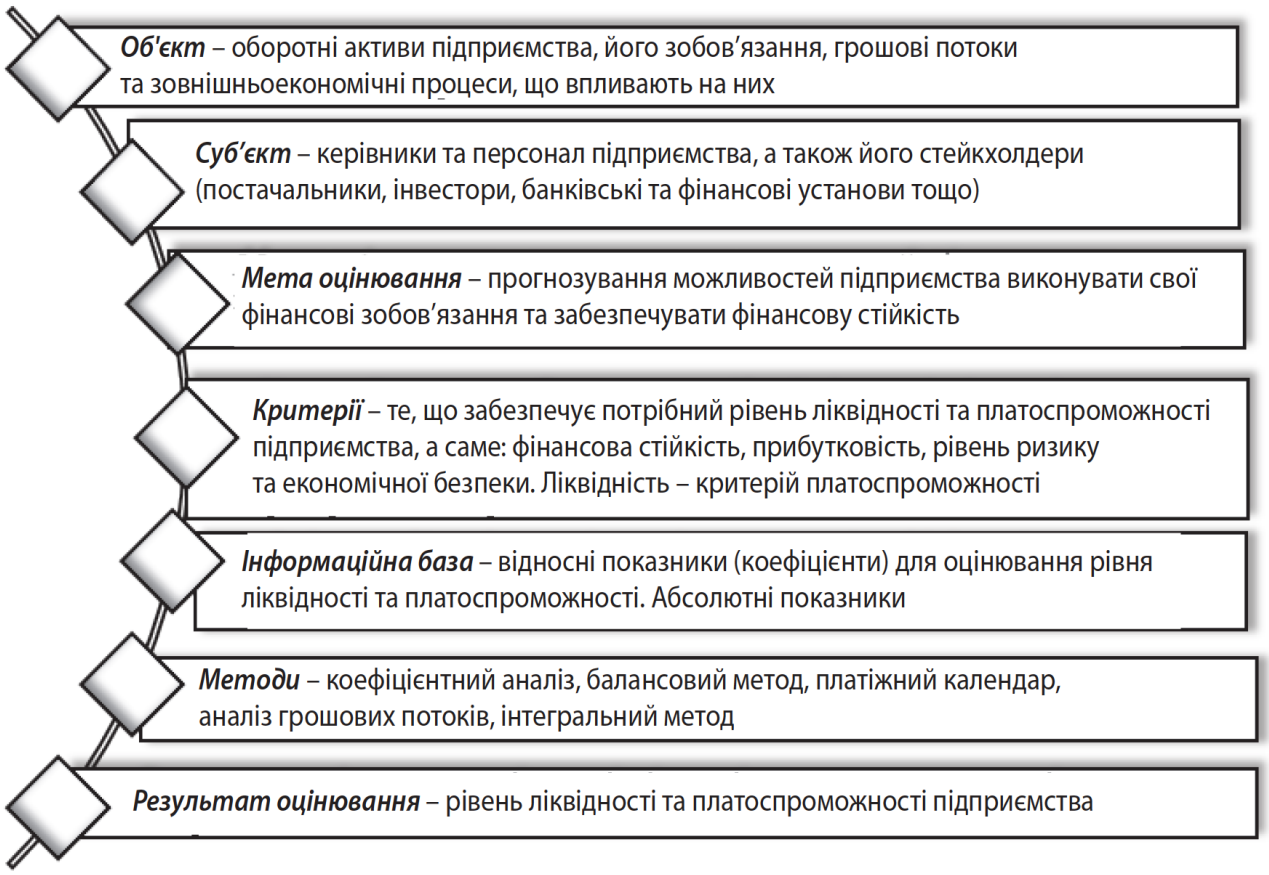

Рис. 1.1. Елементи процесу оцінювання ліквідності й платоспроможності підприємства

Відповідно до завдань із оцінювання й цілей, які заявляють суб'єкти оцінювання, формулюється і головна мета проведення оцінювання ліквідності й платоспроможності підприємства. Зв'язок мети оцінювання з засобами її досягнення за допомогою показників обумовлює кількість визначених критеріїв.

Варто зазначити, що ліквідність є головним критерієм платоспроможності суб'єкта господарювання і взагалі проблем управління фінансами підприємства, адже впливає на основні визначальні параметри діяльності, а саме: фінансову стійкість, ділову активність, конкурентоздатність, кредитоспроможність та інші.

Ліквідність виступає виміром платоспроможності і має зв'язок із різними ризиками, до яких відноситься і втрата платоспроможності підприємства при

недостатній ліквідності. Однак не тільки недостатня ліквідність є негативним явищем, такий самий негативний вплив має надмірна ліквідність підприємства, що породжує матеріальний ризик, що проваляється в надлишку запасів підприємства, неповернення дебіторської заборгованості, зниження оборотних активів, ризик інфляційних процесів активів та інші. Невідповідний рівень ліквідності суб'єкта господарювання може бути причиною втрати фінансової стійкості підприємства на ринку [33].

Кількісне вираження критеріїв платоспроможності та ліквідності має відображення у показниках, що характеризують їх рівень. Відтак, наступним елементом процесу оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства є інформаційне забезпечення.

Інформаційне забезпечення являє собою систему одержання, оцінки, переробки та зберігання даних, створена з метою вироблення управлінських рішень. Це є важливим етапом й необхідною умовою організації та проведення аналізу. Пояснюється це тим, що від змісту, якості, складу вихідних даних залежить ефективність аналітичного дослідження, його об'єктивність та дієвість його результатів. Інформаційне забезпечення передбачає створення бази даних, комплексу інформаційних засобів, які необхідні для дослідження господарської діяльності та вирішення завдань управління [12].

Інформаційне забезпечення оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства та період оцінювання мають особливості. Зокрема, щодо інформаційного забезпечення розрізняють статичну та динамічну платоспроможність.

В основі дослідження динамічної платоспроможності підприємства лежить аналіз його грошового обороту, тобто визначення й порівняння обсягів вихідного (витрачання коштів) і вхідного (надходження коштів) грошових потоків суб'єкта господарювання протягом певного періоду часу. Визначення статичної платоспроможності підприємства здійснюється на певну дату та є характеристикою його здатності виконувати зобов'язання за рахунок реальних грошових коштів [7].

Щодо періоду оцінювання платоспроможності та ліквідності виділяють перспективну та поточну платоспроможність.

Перспективна платоспроможність підприємства характеризує його здатність здійснювати виконання платіжних зобов'язань в майбутньому періоді. Поточна або фактична платоспроможність підприємства визначає наявність у нього грошових коштів та їх еквівалентів задля виконання розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю впродовж періоду оцінки або на певну дату [23].

Залежно від періоду аналізу та інформаційної бази класифікують основні методичні підходи щодо оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Методичні підходи щодо оцінювання платоспроможності ліквідності підприємства

Серед методів проведення оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства найчастіше застосовуваним є коефіцієнтний метод. Даний метод ґрунтується на розрахунку відносних показників ліквідності, а саме: коефіцієнта абсолютної ліквідності підприємства, коефіцієнта проміжної ліквідності й коефіцієнта загальної ліквідності підприємства.

Є.В. Мних і Н.С. Барабаш у своїх дослідженнях щодо оцінювання платоспроможності пропонують використовувати:

1. Коефіцієнт загальної платоспроможності, що розраховується як відношення суми оборотних активів підприємства до його короткострокових

зобов’язань (2-2,5).

2. Коефіцієнт абсолютної платоспроможності, який визначається як відношення суми грошових коштів у національній й іноземній валютах до короткострокових зобов’язань підприємства із нормативними межами 0,1-0,2.

3. Коефіцієнт термінової платоспроможності – відношення поточних фінансових інвестицій, грошових коштів, їх еквівалентів до короткострокових зобов’язань за платежами (нормативні межі 0,25-0,35).

4. Коефіцієнт проміжної платоспроможності, який розраховується як відношення суми поточних фінансових інвестицій, реальної короткострокової дебіторської заборгованості, грошових коштів, їх еквівалентів, до короткострокових зобов’язань за платежами (нормативні межі 0,7-0,8) [24, с. 203].

Головним недоліком коефіцієнтного аналізу є його статичність, тобто, він проводиться за даними поточного балансу суб’єкта господарювання на певну дату.

За рекомендаціями Н.П. Шморгун і І.В. Головка, під час оцінювання ліквідності до складу показників платоспроможності необхідно включати поряд із відносними показниками і абсолютний показник величини капіталу підприємства або показник оборотних активів. Даний показник характеризує суму поточних активів, що сформована за рахунок власного капіталу [3, с.54]. Для оцінки стійкості суб’єкта господарювання в майбутньому доцільним виступає порівняння цього показника із аналогічним у конкурентів на ринку.

З метою проведення комплексної оцінки платоспроможності підприємства науковцями запропоновано використовувати інтегральний метод, що засновано на побудові загального інтегрального показника.

Наразі існує метод оцінювання платоспроможності підприємства відповідно до складеного платіжного календаря, де відображаються надходження грошових коштів відповідно до джерел їх формування, показуються за визначений час строкові зобов’язання [7]. Такий метод застосовується всередині суб’єкта господарювання, коли на підставі

сформованого платіжного календаря підприємство має можливість коригувати платіжні можливості, чого не можна зробити при застосуванні коефіцієнтного аналізу.

Серед науковців та практиків розповсюдженим є метод аналізу ліквідності балансу, зміст якого полягає в порівнянні згрупованих активів підприємства за ступенем їх ліквідності, що розміщено у порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, що згруповано за термінами їх погашення і розміщені у порядку зростання цих термінів [17].

Активи суб'єкта господарювання можна поділити відповідно до їх ліквідності на відповідні групи: А1 – найбільш ліквідні активи, які включають грошові кошти на поточних рахунках підприємства та у касі, кошти на валютному рахунку, цінні папери, тобто ті кошти, що можуть бути використані для поточного розрахунку миттєво; А2 – активи швидкої реалізації (для яких необхідно час, щоб перетворити їх в кошти, вони мають різну ліквідність); А3 – активи із повільною реалізацією (або найменш ліквідні), до яких включено запаси й витрати; А4 – активи, що важко реалізуються, тобто використовуються в діяльності підприємств протягом значного часу.

Водночас пасиви підприємства класифікують відповідно до строків погашення зобов'язань в порядку зростання: П1 – заборгованість кредиторів, а також інші короткострокові пасиви; П2 – короткострокові пасиви підприємства; П3 – довгострокові пасиви суб'єкта господарювання; П4 – постійні пасиви (або власний капітал).

Баланс підприємства буде ліквідним, якщо виконано наступні умови: «найбільш ліквідні активи перевищують короткострокові пасиви або дорівнюють їм; активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них; активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них; активи, що важко реалізуються, менші за постійні пасиви» [24, с.211].

Деякі науковці пропонують проводити аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання методом, що включає в сукупності

внутрішній та зовнішній аналіз. Представником цього методу аналізу є Л.А. Лахтіонова, яка чітко виділила ознаки, які мають досліджуватися під час внутрішнього та зовнішнього аналізу у своїх дослідженнях. Вона пропонує проводити оцінку платоспроможності та ліквідності паралельно. Також науковець запропонувала здійснювати оцінку в зовнішньому фінансовому аналізі із використанням головного показника зовнішнього коефіцієнта платоспроможності, що визначається на основі співвідношення грошових коштів без їх еквівалентів з поточними зобов'язаннями та характеризує частку поточних зобов'язань, яку суб'єкт господарювання може погасити в поточний момент. У внутрішньому фінансовому аналізі платоспроможність характеризується можливістю підприємства здійснювати наявними грошовими коштами усі необхідні платежі в момент здійснення господарської операції, оплатити усі прострочені зобов'язання, оперативні зобов'язання протягом 30 днів, а також покрити 5-10% поточних зобов'язань, термін оплати яких настає після 30 днів із моменту проведення аналізу [19, с. 109].

Аналізуючи методи оцінювання платоспроможності та ліквідності, варто зазначити, що ліквідність підприємства ще не означає його платоспроможності. Якщо під час оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання в поточних активах будуть значною мірою присутні короткострокова заборгованість і неліквідні активи, то стверджувати про задовільний рівень платоспроможності не варто. Підприємство є платоспроможним лише за умови, що його загальні активи більші за обсягом ніж поточні.

Отже, для забезпечення достатнього рівня платоспроможності та ліквідності підприємства необхідним є проведення якісного оцінювання із використанням найбільш оптимального методу аналізу, який сприятиме прийняттю виважених управлінських рішень щодо забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства, головним завданням якого виступає забезпечення достатнього обсягу грошових коштів для погашення поточних зобов'язань господарюючого суб'єкта.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ДП «М'ЯСО БУКОВИНИ» ЗА 2021-2023 РОКИ

2.1. Аналіз ліквідності балансу підприємства

Дочірнє підприємство «М'ясо Буковини» Відкритого акціонерного товариства «Новоселицький птахокомбінат» було створено на підставі рішення акціонерів ВАТ «Новоселицький птахокомбінат». Наразі ДП «М'ясо Буковини» – це підприємство, яке динамічно розвивається й робить ставку на якість кінцевого продукту. Підприємство працює на високоякісній екологічній сировині, яка поступає з районів Чернівецької області, а обсяги переробки м'ясної сировини постійно зростають.

Предметом діяльності ДП «М'ясо Буковини» відповідно до Статуту (додаток А) є:

– закупівля сільськогосподарської продукції й продуктів її переробки, а також тваринницької продукції, у тому числі за готівку від населення, як на території України так і за її межами;

– вирощування сільськогосподарської птиці, тварин;

– переробка продукції тваринництва, виробництво м'ясопродуктів та м'яса;

– виробництво ковбасних виробів, копченостей;

– виробництво кормів тваринних, шкірсировини, субпродуктів, напівфабрикатів, меланжу яєчного, кулінарних виробів та ін.

Згрупувавши на основі фінансової звітності (Додаток Б, В, Г) активи ДП «М'ясо Буковини» за ступенями ліквідності та відобразивши їх динаміку в табл. 2.1, можна стверджувати про наступні зміни обсягу активів ДП «М'ясо Буковини».

Загальний обсяг активів ДП «М'ясо Буковини» у 2023 році склав 51346,6

тис. грн., що на 7945,7 тис. грн. більше ніж у 2021 році, однак на 3192,6 тис. грн. менше ніж у 2022 році.

Таблиця 2.1

Динаміка активів ДП «М'ясо Буковини» за ступенем ліквідності за 2021-2023 роки

тис. грн.

Групи активів	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2021 року	2022 року
Високоліквідні	261,9	806,1	98,7	-163,2	-707,4
Швидколіквідні	5683,9	12178,1	9094,9	3411	-3083,2
Повільноліквідні	7609,8	13810,1	15960,2	8350,4	2150,1
Важколіквідні	29845,3	27744,9	26192,8	-3652,5	-1552,1
Всього активів	43400,9	54539,2	51346,6	7945,7	-3192,6

Темп приросту активів загалом за досліджуваний період склав 18,31%. Це відбулось за рахунок:

– зростання обсягу швидколіквідних активів на 3411,0 тис.грн. або 60,01% ;

– збільшення обсягу повільноліквідних активів на 8350,4 тис.грн. або 109,73%.

При цьому варто звернути увагу на негативну тенденцію зменшення обсягу високоліквідних активів. Так, у 2023 році їх обсяг на підприємстві у порівнянні з 2021 роком зменшився на 163,2 тис. грн. або 62,31% і склав 98,7 тис. грн. Також зменшення зазнали і важко ліквідні активи. Їх обсяг на кінець 2023 року склав 26192,8 тис. грн., що на 3652,5 тис. грн. або 12,24% менше ніж у 2021 році.

Протягом 2022-2023 років обсяг активів підприємства зменшився на 3192,6 тис. грн. або 5,85%. Дані зміни відбулись за рахунок зменшення обсягу високоліквідних (на 707,4 тис. грн. або 97,76%), швидко ліквідних (на 3083,2

тис. грн. або 25,32%) і важко ліквідних активів (на 1552,1 тис. грн. або 5,59%). При цьому повільно ліквідні активи ДП «М'ясо Буковини» зросли на 2150,1 тис. грн. або 15,57%. Збільшення обсягу повільноліквідних активів не варто вважати позитивним явищем, адже поряд з цим на підприємстві значно знизився обсяг високо та швидко ліквідних активів.

Аналізуючи склад і структуру активів ДП «М'ясо Буковини» за ознакою ліквідності можна зробити наступні висновки.

За усі досліджувані роки діяльності ДП «М'ясо Буковини» серед активів найбільшу частку займають важко ліквідні активи. Наочно структура активів підприємства за 2021-2023 роки відображена на рис. 2.1.

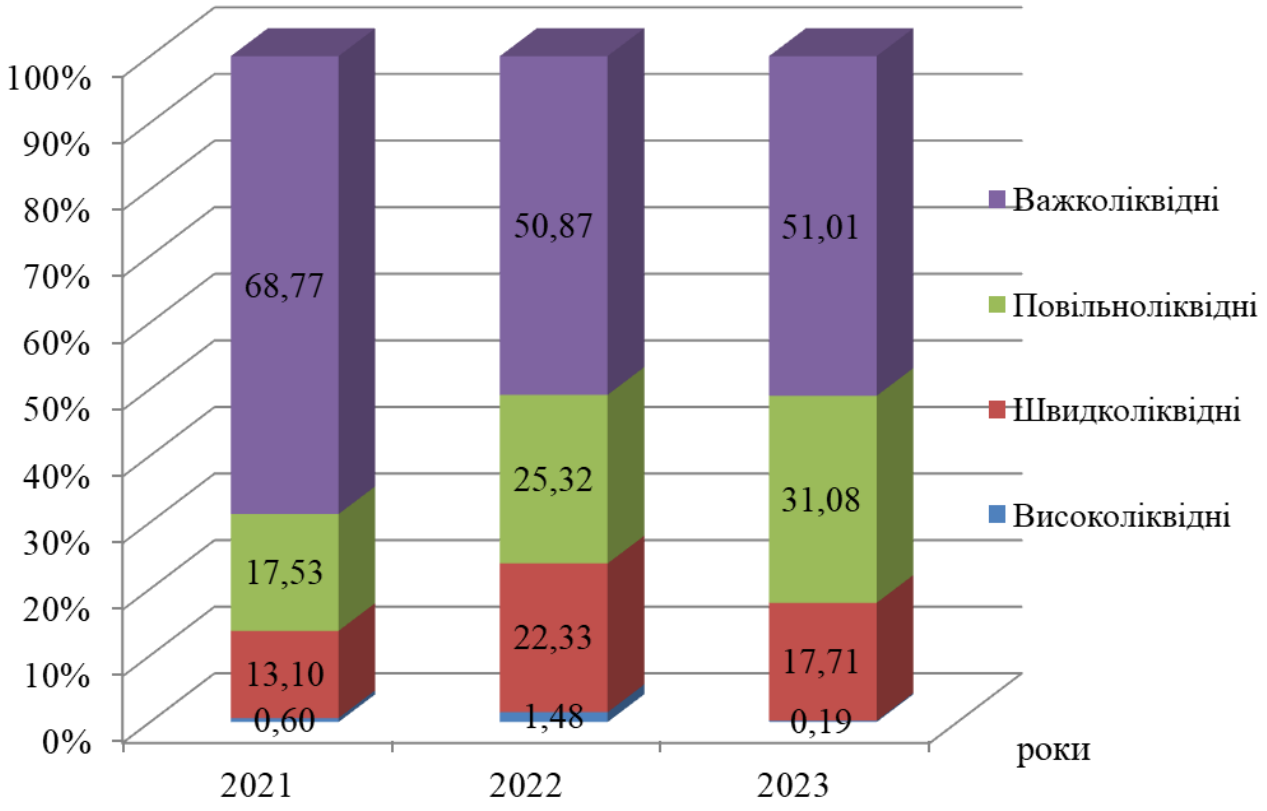

Рис. 2.1 Структура активів ДП «М'ясо Буковини» за ступенем ліквідності за 2021-2023 роки

Як видно з рис. 2.1 питома вага важко ліквідних активів ДП «М'ясо Буковини» до складу яких входять: земля і будівлі, машини й обладнання, офісна і комп'ютерна техніка, інструменти, прилади та інвентар, транспортні

засоби, у 2021 році була найбільшою і складала 68,77%. Однак у 2022 році дана частка зменшилась на 17,90% і становила 50,87%.

Високоліквідні активи у 2023 році займають найменшу питому вагу 0,19%. Причиною є значне зменшення суми готівки на рахунку ДП «М'ясо Буковини», яка стала недостатньою для задоволення зобов'язань, які потребують негайного погашення. Обсяг грошових коштів в банку у національній валюті в 2023 році склав всього 98,7 тис. грн. Не краща ситуація спостерігалась і в 2021 році, тоді частка високо ліквідних активів склала 0,60%, на відміну від 1,48% у 2022 році.

Частка швидко ліквідних активів за досліджуваний період коливається. Так, у 2022 році питома вага склала 22,33%, що на 9,23% більше ніж у 2021 році. А у 2023 році частка швидко ліквідних активів знизилась на 4,62% в порівнянні з 2022 роком і склала 17,71%.

Тенденція, яка склалася на ДП «М'ясо Буковини» з переважанням важко та повільно ліквідних активів не є позитивною, адже для перетворення даного виду активів потрібно досить багато часу. Відтак, підприємство не може вчасно розрахуватися зі своїми зобов'язаннями і це погіршує платіжну дисципліну ДП «М'ясо Буковини». Також нарощення значних матеріальних запасів в діяльності дочірнього підприємства може викликати значні невиправдані витрати як на їх збереження так і на реалізацію, що в подальшому вплине на фінансовий результат діяльності досліджуваного підприємства.

Аналіз ліквідності балансу ДП «М'ясо Буковини» полягає в порівнянні коштів з активу, що згруповані за рівнем їхньої ліквідності, з зобов'язаннями за пасивом, які об'єднано за строками їх погашенні в порядку зростання цих термінів. Відтак, необхідно згрупувати пасиви за терміном погашення. Їх динаміку відображено у табл. 2.2.

Як видно з табл. 2.2 пасиви ДП «М'ясо Буковини» за досліджуваний період складаються лише з постійних, тобто власного капіталу та найбільш термінових, які представлені поточними зобов'язаннями. У 2023 році обсяг постійних пасивів склав 30565,3 тис. грн., що на 3214,8 тис. грн. або 11,72%

більше ніж у 2021 році і на 1180,0 тис. грн. або 4,00% більше ніж у 2022 році.

Таблиця 2.2

Динаміка пасивів ДП «М’ясо Буковини» за терміном погашення за 2021-2023 роки

тис. грн.

Групи активів	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2021 року	2022 року
Найбільш термінові	15959,4	25062,9	20690,3	4730,9	-4372,6
Короткострокові	0	0	0	0	0
Довгострокові	0	0	0	0	0
Постійні	27441,5	29476,3	30656,3	3214,8	1180,0

До складу постійних пасивів ДП «М’ясо Буковини» відноситься: зареєстрований капітал, додатковий капітал та нерозподілений прибуток. Протягом всього досліджуваного періоду зареєстрований капітал підприємства складав 14950,0 тис. грн. і його обсяг не змінювався. Додатковий капітал мав незначні коливання до зменшення. Тобто, зростання постійних пасивів відбувалось за рахунок накопичення нерозподіленого прибутку ДП «М’ясо Буковини».

Щодо найбільш термінових пасивів ДП «М’ясо Буковини», то тут прослідковується їх зростання у 2022 році і зниження обсягу поточних зобов’язань у 2023 році. Так, у 2023 році обсяг найбільш термінових пасивів підприємства склав 30656,3 тис. грн., що на 4730,9 тис. грн. або 29,64% більше ніж у 2021 році і на 4372,6 тис. грн. або 17,45% менше ніж у 2022 році.

Варто відмітити те, що на ДП «М’ясо Буковини» відсутні короткострокові та довгострокові зобов’язання. Тобто, підприємство фінансує свою діяльність за рахунок власних й найбільш термінових коштів.

З рис. 2.2 видно, що у структурі пасивів ДП «М’ясо Буковини» протягом всього досліджуваного періоду переважають постійні пасиви. Їх частка у 2023

році складає 59,70%, що на 3,52% менше ніж у 2021 році, однак на 5,66% більше ніж у 2022 році. Дана ситуація свідчить про досить високу незалежність ДП «М'ясо Буковини» від зовнішніх джерел фінансування.

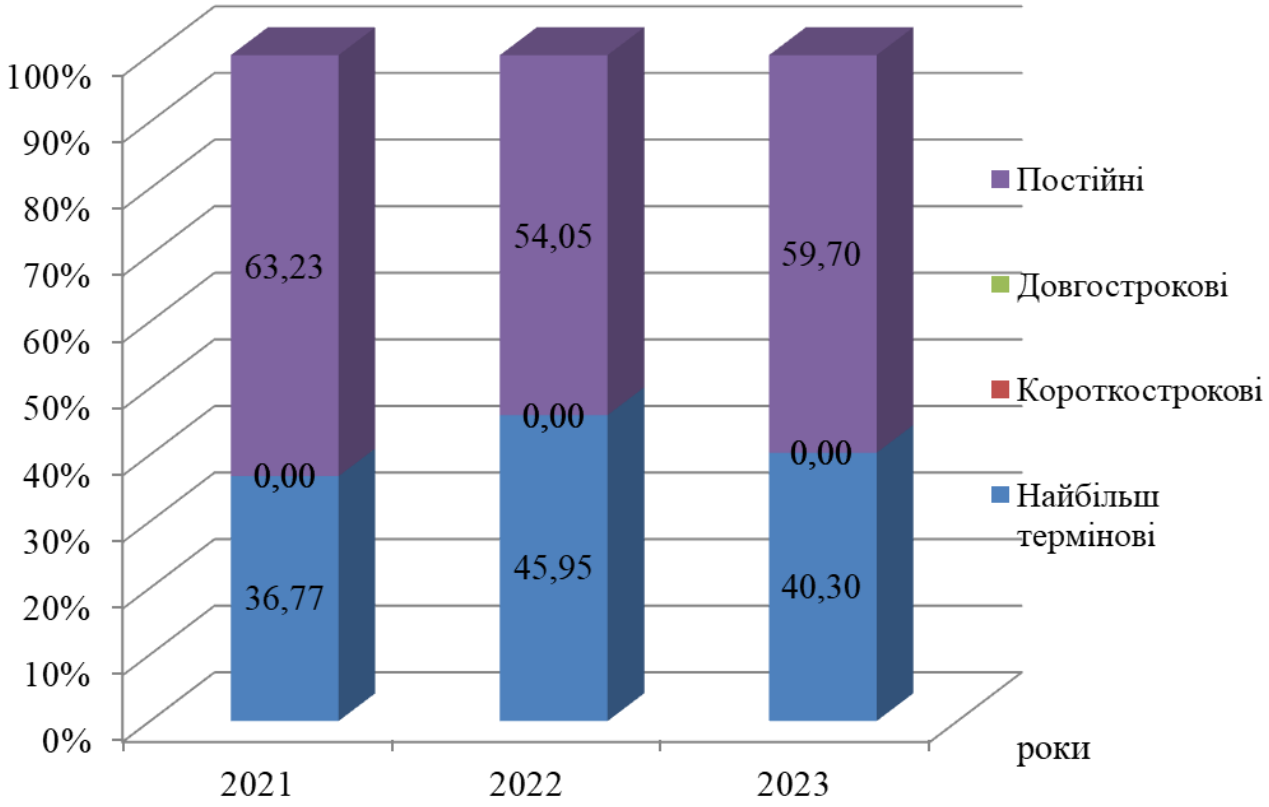

Рис. 2.2. Динаміка структури пасивів ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Відповідно, частка найбільш термінових пасивів була найбільшою у 2022 році і складала 45,95%, а у 2023 році становила 40,30%.

З метою визначення чи є баланс ДП «М'ясо Буковини» абсолютно ліквідним чи ні, виконаємо перевірку вимог абсолютної ліквідності на основі нерівностей, що було розкрито у першому розділі. Для наочності, у табл. 2.3 порівняємо раніше згруповані активи й пасиви.

Як видно з табл. 2.3, спостерігається платіжна нестача по першій і останній нерівностях. Тобто, у ДП «М'ясо Буковини» не вистачає найбільш ліквідних активів (а саме грошових коштів) в обсязі 16791,8 тис. грн. на початок 2021 року і 15697,5 тис. грн. на кінець року для погашення термінових зобов'язань. Невиконання цієї умови вказує на те, що фактична ліквідність балансу ДП «М'ясо Буковини» відрізняється від абсолютної.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності балансу ДП «М’ясо Буковини» за 2021 рік

тис. грн.

Актив	На поч. 2021 р.	На кін. 2021 р.	Пасив	На поч. 2021 р.	На кін. 2021 р.	Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
						На поч. 2021 р.	На кін. 2021 р.
$А_1$	124,1	261,9	$П_1$	16915,9	15959,4	-16791,8	-15697,5
$А_2$	5275,2	5683,9	$П_2$	0,0	0	5275,2	5683,9
$А_3$	8367,8	7609,8	$П_3$	0,0	0	8367,8	7609,8
$А_4$	27992,4	29845,3	$П_4$	24843,6	27441,5	-3148,8	-2403,8
Баланс	41759,5	43400,9	Баланс	41759,5	43400,9	Х	Х

Також протягом 2021 року на ДП «М’ясо Буковини» довгострокові зобов’язання не покривають вартість повільно ліквідних активів в обсязі 3148,8 тис. грн. на початок року і 2403,8 тис. грн. на кінець 2021 року. Зменшення обсягу платіжних нестач протягом 2021 року свідчить про незначне покращення ліквідності балансу досліджуваного підприємства. Економічний зміст останньої нерівності полягає у відображенні наявного власного оборотного капіталу і, відповідно, дотриманні мінімальної умови фінансової стійкості. Відтак, на досліджуваному підприємстві спостерігається нестача власних оборотних коштів і недотримання мінімальної умови фінансової стійкості.

Якщо розглядати наступні роки діяльності ДП «М’ясо Буковини», то з табл. 2.4 видно, що ліквідність балансу підприємства підвищується, однак баланс ДП «М’ясо Буковини» у 2022-2023 роках також не є абсолютно ліквідним оскільки не виконується перша нерівність.

Незважаючи на те, що на кінець 2022 року обсяг високоліквідних активів на ДП «М’ясо Буковини» збільшився, це не відобразилось позитивно на ліквідності балансу підприємства, оскільки обсяг поточних зобов’язань зріс на значно більшу суму. Зокрема, ДП «М’ясо Буковини» не вистачало 24257,0 тис.

грн. на покриття своїх найбільш термінових зобов'язань. Хоча на кінець 2023 року можна сказати, що ситуація трохи покращилась, оскільки платіжна нестача скоротилась до 20592,0 тис. грн. (на 3665 тис. грн. менше). Відсутність у підприємства довгострокових та короткострокових зобов'язань, а також значне нагромадження важко ліквідних активів дає можливість ДП «М'ясо Буковини» в майбутньому погасити термінові зобов'язання тільки за рахунок продажу важко ліквідних активів.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу ДП «М'ясо Буковини» за 2022-2023 роки

тис. грн.

Актив	На кін. 2022 р.	На кін. 2023 р.	Пасив	На кін. 2022 р.	На кін. 2023 р.	Платіжний надлишок (+) або нестача(-)	
						На кін. 2022 р.	На кін. 2023 р.
$А_1$	806,1	98,7	$П_1$	25062,9	20690,3	-24257,0	-20592,0
$А_2$	12178,1	9094,9	$П_2$	0	0	12178,0	9094,9
$А_3$	13810,1	15960,2	$П_3$	0	0	13810,0	15960,0
$А_4$	27744,9	26192,8	$П_4$	29476,3	30656,3	1731,4	4463,5
Баланс	54539,2	51346,6	Баланс	54539,2	51346,6	X	X

Варто також відзначити, що на відміну від 2021 року на підприємстві виконується остання нерівність, тобто постійні пасиви перевищують обсяг важко ліквідних активів. У 2022 році платіжний надлишок склав 1731,4 тис. грн., а протягом 2023 року він зріс до 4463,5 тис. грн.

Отже, баланс ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки не можна вважати абсолютно ліквідним, адже протягом 2021 року не виконуються перша і остання нерівність, а у 2022-2023 роках підприємству не вистачало найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Однак, для комплексної оцінки ліквідності ДП «М'ясо Буковини» крім ліквідності балансу варто проаналізувати і показники ліквідності.

2.2. Оцінка показників платоспроможності та ліквідності підприємства

Наступним етапом методики аналізу ліквідності ДП «М’ясо Буковини» виступає визначення фінансових коефіцієнтів, які характеризують ліквідність підприємства. За результатами розрахунків показників ліквідності ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки згрупуємо дані в табл. 2.5, щоб проаналізувати зміни, що відбулись протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 2.5

Динаміка показників ліквідності ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2021 року	2022 року
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,849	1,069	1,216	0,367	0,147
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,373	0,518	0,444	0,071	-0,074
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,016	0,032	0,005	-0,011	-0,027

Здійснивши аналіз показників ліквідності ДП «М’ясо Буковини» із табл. 6.2 можна підсумувати, що коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році становить найменше за досліджуваний період значення, а саме 0,005. Це спричинене зменшенням готівки і грошових коштів на підприємстві та є негативним.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також не відповідає нормі і збільшившись у 2022 році на 0,146 в порівнянні з 2021 роком до 0,518, у 2023 році знижується до 0,444, що на 0,074 менше ніж у 2022 році, однак на 0,072 більше ніж у 2021 році.

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2021 році був меншим за нормативне значення і становив 0,849. Однак, в подальшому цей показник зростає і починає відповідати нормативу і у 2023 році становить 1,216.

Як бачимо, у 2023 році всі показники ліквідності ДП «М’ясо Буковини»

окрім коефіцієнта поточної ліквідності, мають тенденцію до зниження і не відповідають нормативним значенням, що є негативним для ДП «М'ясо Буковини», адже вказує на труднощі щодо погашення своїх поточних зобов'язань за рахунок поточних активів.

Наочно, динаміку показників ліквідності ДП «М'ясо Буковини» відображено на рис. 2.3.

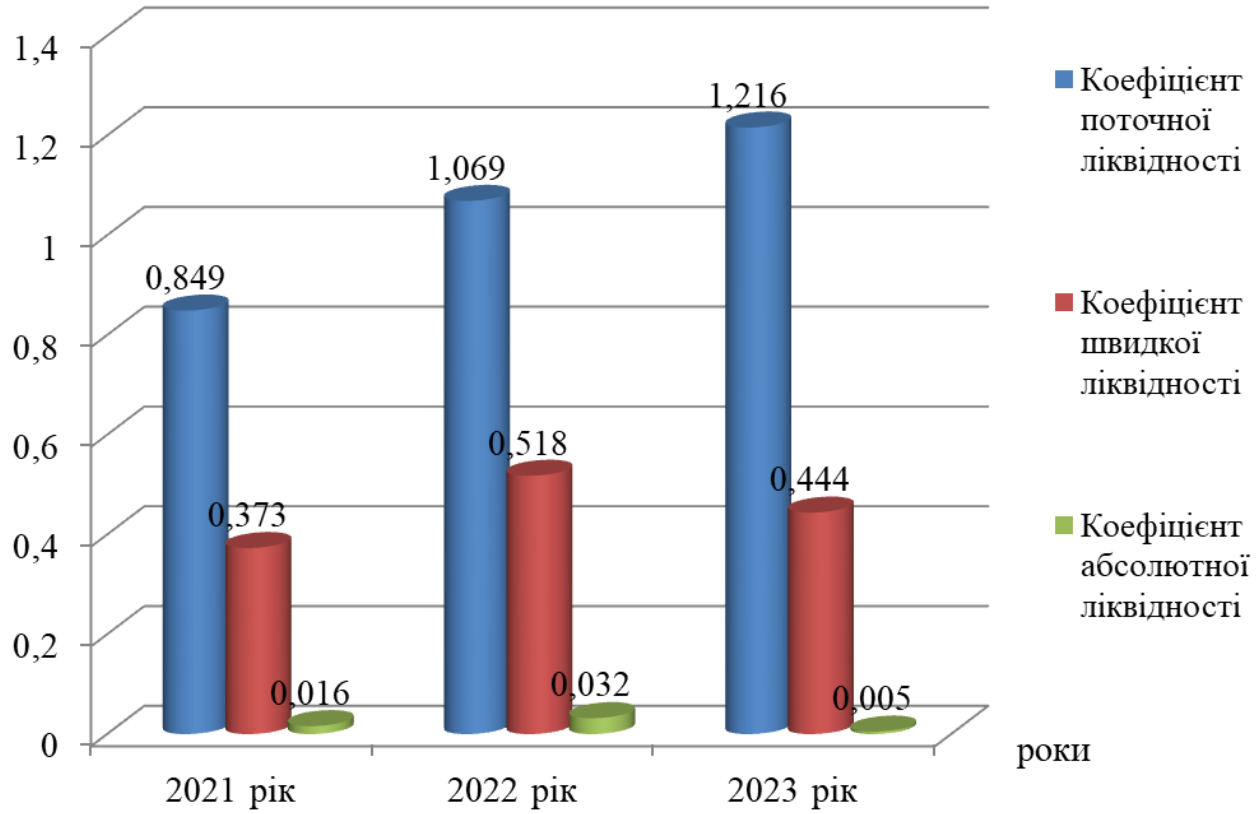

Рис. 2.3. Динаміка показників ліквідності ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Для встановлення рівня ліквідності ДП «М'ясо Буковини» варто визначити індекс ліквідності, який показує кількість днів, які необхідні для перетворення поточних активів у готівку. Для цього складемо табл. 2.6.

Згідно з наведеними даними в табл. 2.6, значення індексу ліквідності протягом 2021-2023 років коливалось. Так, у 2022 році його значення знизилося на 0,50 дня і становило 26,82 дні. Тобто, даному підприємству необхідно 26,82 дні для перетворення поточних активів у грошові кошти.

Таблиця 2.6

Оцінка індексу ліквідності ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Показник	Кількість днів, необхідних для перетворення активів на готівку	Роки					
		2021		2022		2023	
		тис. грн.	Разом	тис. грн.	Разом	тис. грн.	Разом
А1		5683,9	142097,5	12178,1	304452,5	9094,9	227372,5
А2	25	7609,8	228294,0	13810,1	414303,0	15960,2	478806,0
А3	30	13555,6	370391,5	26794,3	718755,5	25153,8	706178,5
Разом		5683,9	142097,5	12178,1	304452,5	9094,9	227372,5
Індекс ліквідності, дні		27,32		26,82		28,07	

У 2023 році індекс ліквідності підвищився до 28,07 дня, що є свідченням того, що поточним активам для перетворення їх на грошові кошти необхідно на 1,25 дні більше часу.

Для комплексної оцінки ліквідності ДП «М’ясо Буковини» в цілому на підставі даних табл. 2.3, 2.4, розрахуємо загальний коефіцієнт ліквідності підприємства у вигляді інтегрального показника, використовуючи формулу 2.1.

$$Кз = (а1хА1 + а2хА2+а3хА3) : (п1хП1 + п2хП2 + п3х П3), \quad (2.1)$$

де Кз – загальний коефіцієнт ліквідності підприємства;

а1, а2, а3 – питома вага відповідних груп активів підприємства в їх загальному підсумку;

п1, п2, п3 – питома вага відповідних груп пасивів підприємства в їх загальному підсумку;

А1, А2, А3 – значення відповідної групи активів підприємства;

П1, П2, П3 – значення відповідної групи пасивів підприємства.

Розрахуємо коефіцієнт Кз для ДП «М’ясо Буковини» за 2021-2023 роки:

2021 рік: Кз = (0,60 х 261,9 + 13,10 х 5683,9 + 17,53 х 7609,8) : (36,77 х 15959,4 + 0 х 0 + 0 х 0) = 0,354;

2022 рік: Кз = (1,48 х 806,1 + 22,33 х 12178,1 + 25,32 х 13810,1) : (45,95 х 25062,9 + 0 х 0 + 0 х 0) = 0,541 ;

2023 рік: Кз = (0,19 х 98,7 + 17,71 х 9094,9 + 31,08 х 15960,2) : (40,30 х 20690,3 + 0 х 0 + 0 х 0) = 0,788.

Динаміка загального показника ліквідності зображена на рис. 2.4.

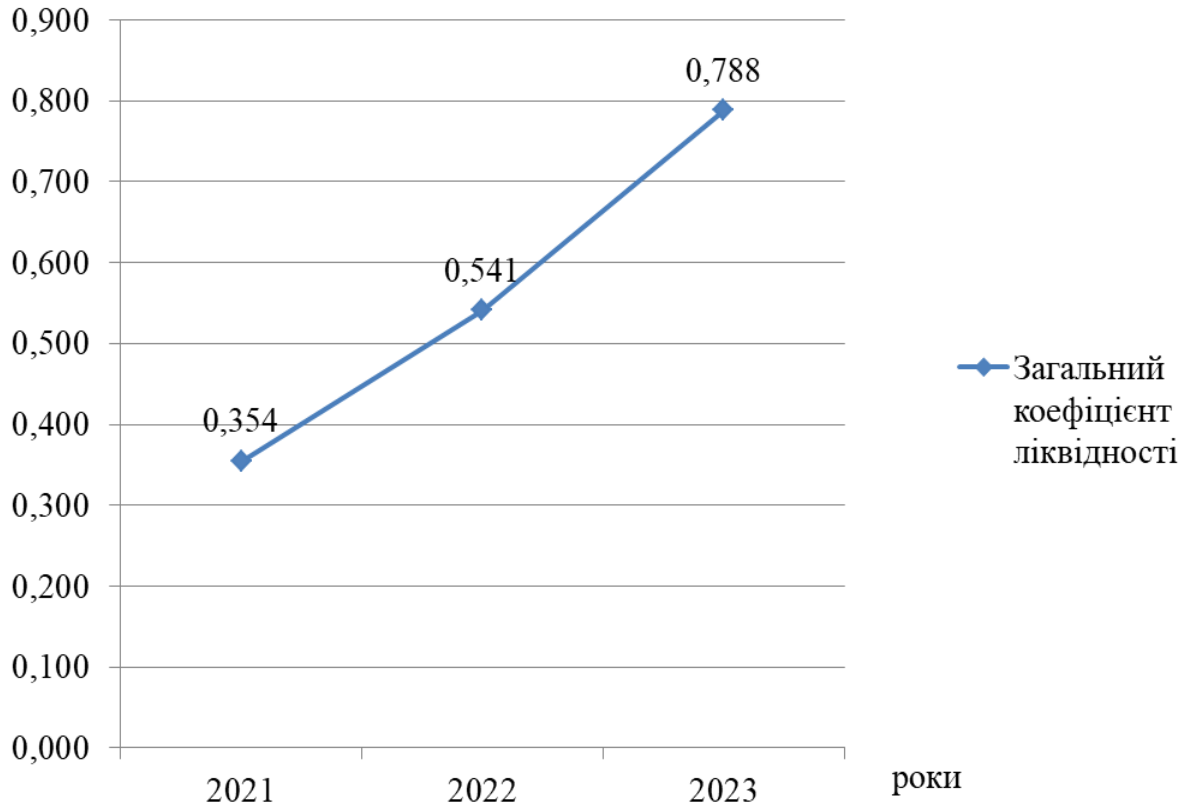

Рис. 2.4. Динаміка загального коефіцієнта ліквідності ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Зростання загального коефіцієнта ліквідності балансу в 2022 році порівняно з 2021 роком на 0,186 і така ж тенденція у 2023 році (збільшення ще на 0,248) свідчить про позитивні зміни ліквідності балансу ДП «М'ясо Буковини».

Однак незважаючи на позитивні тенденції значення загального коефіцієнта ліквідності балансу ДП «М'ясо Буковини» є нижчим за 1, що свідчить про те, що за весь аналізований період платіжні зобов'язання

підприємства перевищували його наявні платіжні засоби. В свою чергу це є свідченням наявності проблем із ліквідністю.

Також, з метою комплексної оцінки ліквідності ДП «М'ясо Буковини» доцільно застосувати загальний показник платоспроможності Пз (формула 2.2):

$$Пз = (А1+0,5хА2+0,3хА3) : (П1+0,5хП2+0,3хП3) \quad (2.2)$$

Збільшення коефіцієнту свідчить про платоспроможність підприємства та зрушення в бік покращення структури активів та пасивів.

Розрахуємо коефіцієнт Пз для ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки:

2021рік: Пз = (261,9 + 0,5 х 5683,9 + 0,3 х 7609,8) : (15959,4 + 0,5 х 0 + 0,3 х 0) = 0,338;

2022 рік: Пз= (806,1 + 0,5 х 12178,1 + 0,3 х 13810,1) : (25062,9 + 0,5 х 0 + 0,3 х 0) = 0,440;

2023 рік: Пз = (98,7 + 0,5 х 9094,9 + 0,3 х 15960,2) : (20690,3 + 0,5 х 0 + 0,3 х 0) = 0,456.

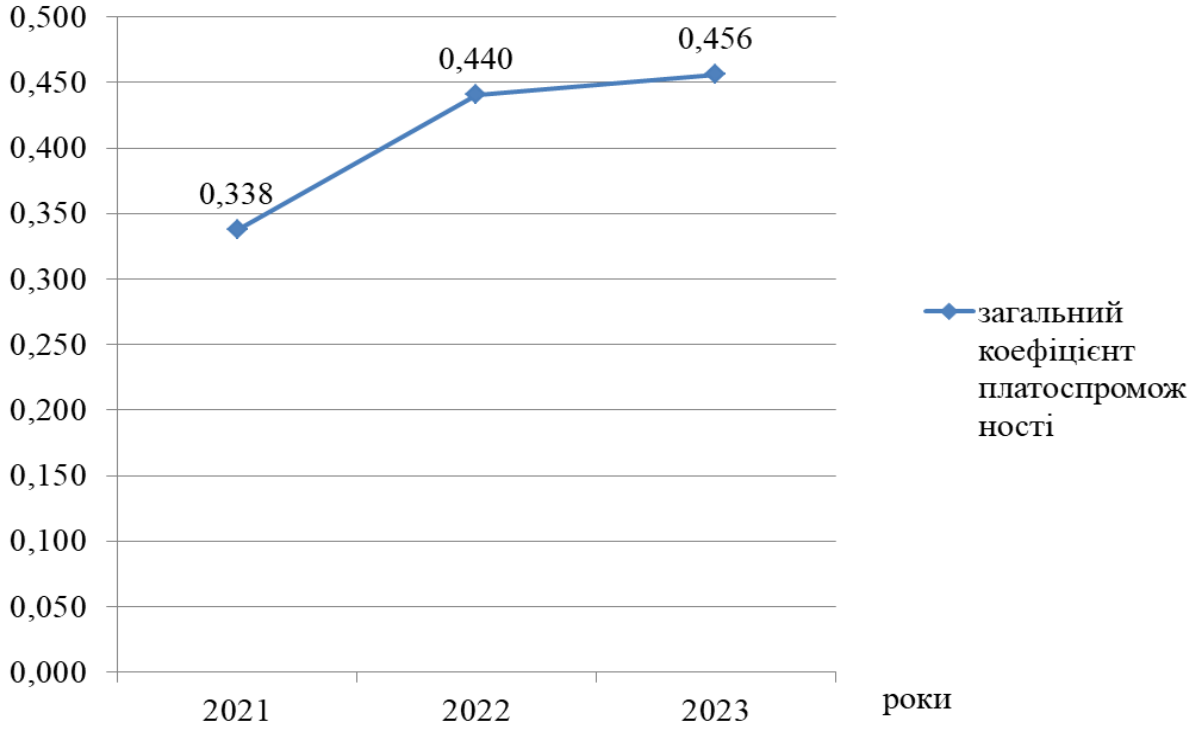

Рис. 2.5. Динаміка загального коефіцієнта платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки

У 2022 році загальний показник платоспроможності склав 0,440, що на 0,103 пункти більше ніж у 2021 році, а у 2023 році даний показник склав 0,456, що на 0,016 більше ніж у 2022 році і на 0,118 більше ніж у 2021 році. Позитивна динаміка свідчить про незначне зростання платоспроможності досліджуваного підприємства.

Однак, як видно з рис. 2.5, загальний коефіцієнт платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» за аналізований період менший за нормативне значення – 1, що свідчить про недостатній рівень платоспроможності підприємства.

Для оцінки поточної платоспроможності на ДП «М'ясо Буковини» розрахуємо наступні показники, що відображено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка показників поточної платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2021 року	2022 року
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (Кз)	-0,177	0,065	0,177	0,355	0,113
Коефіцієнт загальної платоспроможності (Кзп)	0,849	1,069	1,216	0,366	0,147
Коефіцієнт фінансового левериджу (ризику) (Кфл)	0,582	0,850	0,675	0,093	-0,175
Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності (Квп)	0,416	0,480	0,571	0,155	0,092
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі і дебіторській заборгованості (Ккз)	0,482	0,602	0,520	0,039	-0,081
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами (Кчоа)	-0,088	0,059	0,146	0,233	0,087

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами ДП «М'ясо Буковини», як видно з табл. 2.7, складає -0,177. Негативне значення показника свідчить, що весь власний капітал і довгострокові джерела

досліджуваного підприємства спрямовані на фінансування необоротних активів і ДП «М’ясо Буковини» відсутні довгострокові кошти для формування власного оборотного капіталу. Однак, протягом 2022-2023 років ситуація дещо покращується. Так, у 2023 році коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами склав 0,177, що на 0,355 більше ніж у 2021 році і на 0,113 більше ніж у 2022 році. Оскільки нормативне значення даного коефіцієнта складає 0,1 і вище, то можна стверджувати, про появу у підприємства здатності проводити активну діяльність за умов відсутності доступу до позикових коштів й зовнішніх джерел фінансування компанії.

Коефіцієнт загальної платоспроможності ДП «М’ясо Буковини», який визначається як відношення суми оборотних активів підприємства до короткострокових зобов’язань склав у 2023 році 1,216, що на 0,366 більше ніж у 2021 році і на 0,147 більше ніж у 2022 році. Оскільки нормативне значення показника становить 2-2,5, можна зробити висновок, що платоспроможність підприємства є недостатньою.

Коефіцієнт фінансового левериджу (ризику) ДП «М’ясо Буковини», який характеризує співвідношення позикових та власних коштів, має неоднозначні тенденції протягом досліджуваного періоду. Так, у 2022 році його значення зросло на 0,268 до 0,850, що є негативним. Однак, у 2023 році даний коефіцієнт становив 0,675, що на 0,175 менше ніж у 2022 році, однак на 0,093 більше ніж у 2021 році. Рекомендоване значення даного коефіцієнта становить менше 1.

Оскільки ДП «М’ясо Буковини» має незадовільну структуру балансу, то основним показником, що характеризує наявність у підприємства реальної можливості відновити (втратити) платоспроможність протягом певного періоду, є коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності. Протягом 2021-2023 років значення показника поступово зростало і у 2023 році склало 0,571, що на 0,155 більше ніж у 2021 році і на 0,092 більше ніж у 2022 році. Оскільки значення коефіцієнта відновлення платоспроможності ДП «М’ясо Буковини» протягом досліджуваного періоду менше одиниці, можна стверджувати, що швидше за все досліджуване підприємство у найближчі 6 місяців реальної

можливості відновити свою платоспроможність не матиме.

Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості збільшується у 2022 році до 0,602, а у 2023 році складає 0,520, що на 0,039 більше ніж у 2021 році і на 0,081 менше ніж у 2022 році. Тобто, за останній рік прослідковується позитивна динаміка зниження показника.

Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів ДП «М'ясо Буковини» із чистими активами за відсутності на підприємстві власного оборотного капіталу мав негативне значення у 0,088. Однак, в подальшому, відбувається позитивна тенденція до зростання показника. Так, у 2023 році його значення склало 0,146, що на 0,233 більше ніж у 2021 році і на 0,087 більше ніж у 2022 році.

Отже, здійснивши аналіз показників ліквідності та платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» можна стверджувати що протягом досліджуваного періоду відбулось покращення платіжної дисципліни на підприємстві. Найгірша ситуація із ліквідністю та платоспроможністю підприємства прослідковується у 2021 році, що обумовлено відсутністю власного оборотного капіталу. Низький рівень показників свідчить про недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства. Серед показників ліквідності, нормативному значенню відповідає тільки коефіцієнт поточної ліквідності у 2022-2023 роках. Оскільки значення коефіцієнта відновлення платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» протягом досліджуваного періоду менше одиниці, можна стверджувати, що швидше за все досліджуване підприємство у найближчі 6 місяців реальної можливості відновити свою платоспроможність не матиме. Відтак, значної актуальності для підприємства набуває обґрунтування основних шляхів підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства

Для того, щоб забезпечити ліквідність та платоспроможність підприємства, яке функціонує в умовах воєнного стану та конкурентної боротьби необхідно безперервно вдосконалювати систему фінансового управління основних сторін виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання, підвищувати рівень фінансової стійкості та конкурентоспроможності, залучати інвестиційні ресурси. Високий рівень ліквідності та платоспроможності гарантують підприємству безпеку, дозволяють знизити ступінь існуючих фінансових ризиків, забезпечити його структурні підрозділи власними оборотними коштами [29].

Ураховуючи ступінь ліквідності активів маємо можливість спрогнозувати фінансовий стан ДП «М'ясо Буковини» на короткострокову, а також довгострокову перспективи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка фінансового стану ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки з урахуванням ступеня ліквідності активів

Тип сталості	На дату складання звітності	У перспективі	
		Короткостроковій	Довгостроковій
1	2	3	4
1. Абсолютний	А1>П1	А1>П1+П2	А1>П1+П2+П3
2021	261,9 < 15959,4	261,9 < 15959,4	261,9 < 15959,4
2022	806,1 < 25062,9	806,1 < 25062,9	806,1 < 25062,9
2023	98,7 < 20690,3	98,7 < 20690,3	98,7 < 20690,3
2. Нормальний	А1+А2>П1	А1+А2>П1+П2	А1+А2>П1+П2+П3
2021	5945,8 < 15959,4	5945,8 < 15959,4	5945,8 < 15959,4
2022	12984,2 < 25062,9	12984,2 < 25062,9	12984,2 < 25062,9

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
2023	9193,6 < 20690,3	9193,6 < 20690,3	9193,6 < 20690,3
3.Передкризовий	А1+А2+А3>П1	А1+А2+А3>П1+П2	А1+А2+А3>П1+П2+П3
2021	13555,6 < 15959,4	13555,6 < 15959,4	13555,6 < 15959,4
2022	26794,3 > 25062,9	26794,3 > 25062,9	26794,3 > 25062,9
2023	25153,8 >20690,3	25153,8 >20690,3	25153,8 >20690,3
4. Кризовий	А1+А2+А3<П1	А1+А2+А3<П1+П2	А1+А2+А3<П1+П2+П3
2021	13555,6 < 15959,4	13555,6 < 15959,4	13555,6 < 15959,4
2022	26794,3 > 25062,9	26794,3 > 25062,9	26794,3 > 25062,9
2023	25153,8 >20690,3	25153,8 >20690,3	25153,8 >20690,3

Оцінка фінансового стану ДП «М’ясо Буковини» з урахуванням ступеня ліквідності активів за 2021-2023 роки свідчить, що підприємство у 2021 році мало кризовий тип сталості, але протягом 2022-2023 років за рахунок зниження обсягу зобов’язань, фінансовий стан як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі оцінюється як передкризовий.

Тому, з метою забезпечення ефективної господарської діяльності, підвищення рівня ліквідності та платоспроможності, керівництву досліджуваного підприємства необхідно вжити ряд заходів.

Збереження або відновлення платоспроможного стану підприємствами першочергово пов’язане з:

– по-перше, можливостями концентрації виробничо-господарських ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових тощо) у достатньому обсязі для досягнення економічного ефекту від здійснення фінансово-економічної і виробничо-господарської діяльності і забезпечення виробничого зростання;

– по-друге, зростанням обсягу інвестиційних ресурсів у впровадження інноваційних технологічних рішень та технічне оновляння підприємств;

– по-третє, можливостями організації господарської діяльності підприємств на принципах самофінансування, а також досягнення позитивних економічних результатів (отримання чистого прибутку);

– по-четверте, здатністю підприємств забезпечувати ефективне

стратегічне і тактичне управління грошовими, фінансовими, матеріальними, інформаційними ресурсами, результативну виробничо-господарську діяльність [26, с.40].

Для забезпечення ліквідності та платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» необхідно здійснювати постійний контроль за станом капіталу, грошових потоків; удосконалювати економічний механізм фінансово-господарської діяльності; обирати оптимальні схеми сплати податкових платежів; забезпечувати впровадження дієвих механізмів ціноутворення на продукцію, що випускається; здійснювати економію матеріально-технічних ресурсів; впроваджувати політику підготовки фахових менеджерів із економічних й фінансових питань, здатних розробляти та реалізовувати завдання загальної фінансової стратегії підприємства, засновуючись на його виробничому потенціалі. Виробнича діяльність підприємства, результати якої у грошовій формі виступають джерелом сплати його зобов'язань, повинна своєчасно авансуватися необхідними виробничими ресурсами, а виготовлена продукція – забезпечувати рентабельність фінансово-господарської діяльності та мати конкурентні переваги у ринкових умовах господарювання [10, с.296].

У кризових умовах фінансовим менеджерам підприємств першочергово необхідно вирішити дві основні задачі для забезпечення ліквідного та платоспроможного стану підприємства:

1. Відновлення прибутковості основного виду діяльності підприємства.

2. Збалансування руху коштів.

Зазначені задачі є тактичними та їх можна віднести до першого етапу підтримання на підприємстві ліквідного й платоспроможного стану. Реалізація вказаних задач дозволить уникнути кризових тенденцій в короткостроковому періоді.

На другому етапі забезпечення ефективного управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства необхідно вирішувати стратегічні задачі, які в довгостроковій перспективі забезпечать розвиток фінансового потенціалу та своєчасність при здійсненні розрахунків у повному обсязі. Основні

короткострокові (або тактичні) й довгострокові (або стратегічні) управлінські задачі представлено наочно на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Напрями забезпечення ліквідності та платоспроможності ДП «М’ясо Буковини» в умовах кризи

Як видно з інформації, що відображена на рис. 3.1, основні тактичні напрями забезпечення ліквідності та платоспроможності полягають у підтриманні прибуткової діяльності й оптимізації вихідних та вхідних грошових потоків на основі їх збалансування. На зростання позитивних грошових потоків і прибутку впливають економічні процеси на макро- й мікрорівні, серед яких варто виділити: зміни у виробництві і реалізації продукції у конкурентів; зміна попиту покупців на продукцію; можливість збільшити ціну на продукцію підприємства зі збереженням або збільшенням обсягів реалізації; можливість знизити витрати на виробництво й реалізацію продукції; зміна ризикових позицій [7].

У процесі операційної діяльності підприємства слід зосередити увагу на раціональному використанні виробничих ресурсів, підвищенні ефективності систем збуту продукції. Актуальними в період кризи залишаються заходи із

підвищення якості продукції та продуктивності праці, адже вони сприяють зростанню вхідних грошових потоків.

Зростанню обсягів вхідних грошових потоків від операційної діяльності підприємства також сприяє впровадження системи постійного контролю за надходженням коштів відповідно до бюджету руху коштів, який при потребі необхідно корегувати (у випадку зміни зовнішніх потреб у продукції та внутрішніх умов реалізації продукції). До зростання обсягів надходження коштів на підприємство призводить постійна робота із боржниками (дебіторами підприємства), величина цих потоків, при чому, виступає внутрішнім резервом підприємства із позиції фінансування окремих заходів, зокрема, рекламних [9].

На досягнення позитивного значення чистого грошового потоку від операційної діяльності підприємства сприятиме впровадження системи контролю за напрямками витрачання коштів відповідно до планових показників: за обсягами списання запасів на виробництво продукції; за придбанням напівфабрикатів та інших запасів, матеріалів за вигідними цінами; за наднормативними обсягами використання коштів на загальновиробничі цілі (представницькі витрати, витрати із обслуговування та управління виробництвом, витрати на відрядження, зв’язок, неустойки, штрафи тощо), за правильністю нарахування й виплати податків і зборів, заробітної плати, за витратами на обслуговування збутової мережі, маркетинг.

Для забезпечення ефективного управління ліквідним та платоспроможним станом ДП «М’ясо Буковини» слід вирішувати не тільки тактичні задачі, однак і розробляти стратегічні напрями підтримки ліквідності та платоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі.

В довгостроковому періоді забезпечення ліквідності та платоспроможності на підприємстві передбачає розробку системи стратегічних напрямів діяльності, що пов’язані із загальною стратегією виробничо-господарської діяльності суб’єкта господарювання. Отже, серед великої кількості стратегій, які у практичній діяльності підприємств вже досить широко застосовуються, слід обрати такі, які будуть задовольняти потреби

підприємства в забезпеченні саме довгострокової ліквідності та платоспроможності, починаю зі стану кризи [22, с.119].

Одним із важливих заходів, що направлені на досягнення довгострокової ліквідності та платоспроможності є зниження ризиків утрати здатності здійснювати розрахункові операції, які спричинені появою додаткових витрат або недоотриманням частини доходу. Потрібно нейтралізувати дані ризики за кожним видом діяльності:

– в процесі операційної діяльності – втрати робочого часу, зростання собівартості продукції підприємства, транспортні, комерційні ризики, зниження ціни на продукцію. Такі випадкові події призводять до порушення графіків збутової діяльності й ускладнюють виробничий процес;

– в процесі фінансової діяльності – ризики втрати фінансової стійкості, валютні, інфляційні ризики. Ці ризики призводять до зміни розміру й структури капіталу підприємства;

– в процесі інвестиційної діяльності – ризики реінвестицій, кредитні, процентні ризики, ризики капітальних інвестицій в технічне переозброєння підприємства. Вказані ризикові події пов’язані із недоотриманням очікуваних доходів, втратою вкладених коштів.

При реалізації стратегій розвитку на стадії коригування прийнятих рішень, виборі оптимальних завдань, виникають так звані ризики в управлінні фінансово-господарською діяльністю [49, с.119].

Тобто, необхідно забезпечити ризикозахищенність ДП «М’ясо Буковини», тобто зберігання цілісності внутрішньої системи, властивостей фінансово-економічної, збутової, інвестиційної, виробничої діяльностей відповідно до прийнятих стратегічних орієнтирів. Відтак, ризикозахищеність фінансової діяльності пов’язана із управлінням ризиком утрати фінансової стійкості, що гарантує підприємству постійну ліквідність та платоспроможність. Слід враховувати, що вкладення ресурсів в діяльність підприємства повинне приносити прибуток.

Ризики господарської діяльності зменшуються за умови повного

забезпечення випуску продукції необхідними якісними матеріальними ресурсами й виробничими потужностями, при наявності у суб'єкта господарювання кваліфікованого промислово-виробничого персоналу, при достатності оборотних активів, при відповідності продукції міжнародним та вітчизняним стандартам якості, при здійсненні ефективної маркетингової політики, при надійності ділових партнерів, при досконалому техніко-економічному обґрунтуванні інвестиційних проектів, які передбачено в стратегії розвитку підприємства, при оптимальному вкладені залучених коштів в прибуткові інвестиційні програми [31].

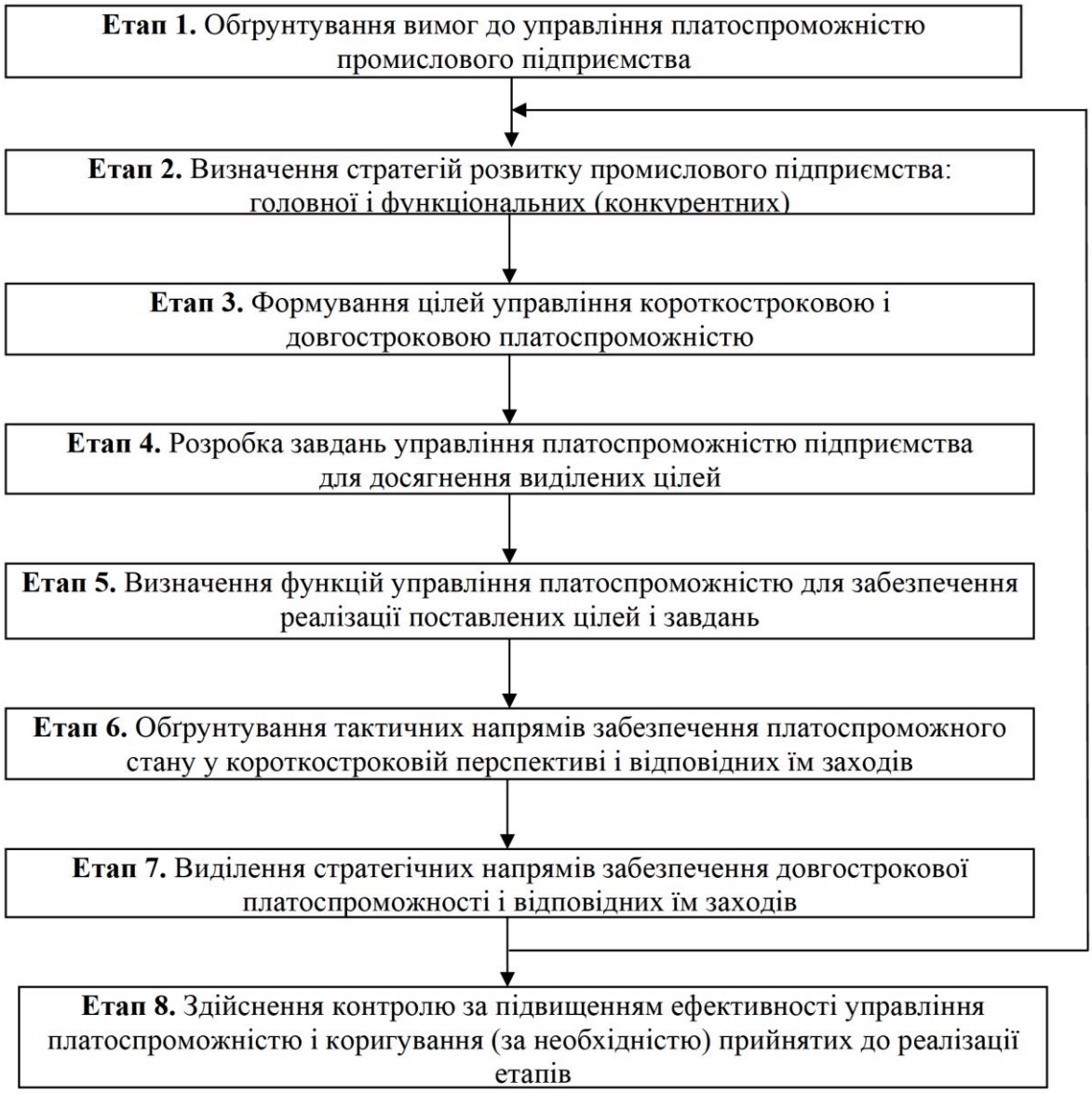

Рис. 3.2. Послідовність реалізації управлінських рішень з метою підвищення ліквідності та платоспроможності ДП «М'ясо Буковини»

Отже, розробка тактичних й стратегічних напрямів забезпечення ліквідного та платоспроможного стану ґрунтується на загальних засадах стратегічного розвитку суб'єкта господарювання. У цілому послідовність реалізації управлінських рішень для досягнення зростання ліквідності та платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» представлена на рис. 3.2.

Як видно з рис. 3.2, основу зростання ліквідності та платоспроможності підприємства складають стратегії розвитку, адже саме забезпечення прибутковості операційної діяльності підприємства дозволить вчасно здійснювати розрахунки й ефективно управляти заборгованістю.

Отже, для підвищення ліквідності та платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» повинно ретельно планувати свою діяльність й ефективно здійснювати розподіл як матеріальних, фінансових, так і трудових ресурсів.

3.2.Управління дебіторською заборгованістю як засіб підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства

Стан дебіторської заборгованості підприємства, її розмір, а також якість, мають сильний вплив на фінансовий стан ДП «М'ясо Буковини». Наявність дебіторської заборгованості в балансі та віднесення її до ліквідних активів не гарантує надходження грошових коштів від дебітора. Більш того, дебіторська заборгованість підприємства може бути списана на його фінансові результати (збитки) в частині заборгованості, за якою закінчилися терміни позовної давності, або ж інших боргів, не реальних до стягнення. Відтак, для ДП «М'ясо Буковини» досить актуальним постає питання управління дебіторською заборгованістю на стадії її формування і, особливо, за умови порушення нормального циклічного процесу трансформації дебіторської заборгованості у грошові кошти.

В управлінні дебіторською заборгованістю важливу роль відіграє рефінансування дебіторської заборгованості, яке являє собою систему фінансових операцій, що забезпечують прискорену трансформацію

дебіторської заборгованості в грошові активи. Основні форми рефінансування дебіторської заборгованості, які застосовуються в умовах сьогодення представлені факторингом, форфейтингом та обліком векселів.

Дебіторська заборгованість ДП «М’ясо Буковини» являє собою один з елементів ліквідних активів, тобто тих, які доволі легко можна перетворити в готівкові кошти. Отже, дану заборгованість можна віднести до складу оборотного капіталу підприємства. Однак, на практиці, трансформувати борг в грошові кошти не завжди можливо. Оскільки превентивні заходи практично завжди діють більш ефективно й коштують значно дешевше, то необхідно здійснювати цілеспрямоване управління дебіторською заборгованістю, тому що важливо не лише в найкоротші терміни повернути кошти, але й попередити подальше зростання дебіторської заборгованості [26, с.39]. Чим меншим є розмір дебіторської заборгованості, чим швидше її буде погашено, тим менша потреба ДП «М’ясо Буковини» в оборотному капіталі і вища рентабельність його власного капіталу.

На практиці досить часто складається ситуація, коли клієнт хоче якнайшвидше одержати товар, а розрахуватися якомога пізніше. За управління дебіторською заборгованістю, яка виникає внаслідок такої ситуації, головний акцент необхідно робити не на ліквідації заборгованості, а на гармонізації фінансових та комерційних інтересів підприємства. Інколи в процесі управління дебіторською заборгованістю варто поступитися короткостроковими економічними вигодами задля досягнення довготермінових маркетингових цілей, передусім для збереження й розширення клієнтської бази, формування лояльних до ДП «М’ясо Буковини» та його торгових марок груп клієнтів тощо.

Для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю, ДП «М’ясо Буковини» має здійснити наступні заходи:

1. Сформувати рейтинг кредитоспроможності клієнтів та в подальшому відмовитися від співробітництва із клієнтами, які мають низький кредитний рейтинг. В процесі формування рейтингу необхідно врахувати такі фактори, які

характеризують масштаб співробітництва в минулому, а саме: загальний стаж співробітництва із клієнтом; швидкість обертання дебіторської заборгованості клієнта; середньомісячний обсяг продажів або ж вартість наданих послуг; оцінку важливості клієнта для організації; суми та терміни простроченої дебіторської заборгованості.

2. Здійснити попередню перевірку клієнтів на потенційні можливості своєчасного погашення ними заборгованості.

3. Класифікувати дебіторську заборгованість за різними ознаками (згідно підстав виникнення дебіторської заборгованості, за боржниками, термінам) з метою визначення для підприємства VIP групи клієнтів, які забезпечують підприємству найбільший прибуток та втрачати яких небажано; визначення видів продукції чи наданих послуг, заборгованість за які буде виникати найбільш вірогідно; визначення групи неплатників, в яких вимагати погашення боргу необхідно термінового.

4. Визначити критерії надання кредиту, граничний його розмір, розмір та порядок надання знижок, терміни відстрочки повернення боргу, форму штрафних санкцій.

5. Організувати ведення реєстру дебіторської заборгованості й виокремити прострочену дебіторську заборгованість.

6. Розробити план заходів по роботі із кожним клієнтом з визначенням відповідальних, термінів, одержаного ефекту, а також оцінки затрат.

7. Встановити зв’язок між системою мотивації персоналу та розміром дебіторської заборгованості, а також розробити й затвердити положення про мотивацію по досягнутим результатам.

8. За швидку оплату продукції запроваджувати політику надання знижок. Негайне погашення дебіторської заборгованості скоротить суму заборгованості дебіторів [41, с.234].

9. Провести реальну оцінку вартості й швидкості обороту дебіторської заборгованості.

10. Запроваджувати, за можливістю, інші сучасні методи управління

дебіторською заборгованістю, а саме: використання оплати векселями; факторинг; страхування фінансових ризиків.

11. Внести до фінансового плану підприємства інформацію щодо запланованих сум погашення дебіторської заборгованості та здійснювати постійний контроль за його виконанням [16, с.57].

Отже, головною задачею управління дебіторською заборгованістю виступає встановлення таких договірних відносин, які забезпечують повне й своєчасне надходження коштів, а застосування наведених методів повинно знижувати ступінь ризикованості неповернення коштів від боржників.

Окрім основних, існують наступні альтернативні методи стягнення боргу: стратегія продажу боргових зобов'язань, стратегія взаємозаліку, стратегія банкрутства боржника тощо. У вітчизняній практиці, на жаль, на відміну від міжнародної, вказані методи управління дебіторською заборгованістю розповсюджені недостатньо.

За жорсткої конкуренції на ринку підприємства змушені встановлювати низькі ціни і прибутки, відповідно, забезпечуються на мінімальному рівні. Дана ситуація не дає можливості кредиторам в випадку виникнення заборгованості виплачувати банкам комісійну винагороду, а відтак, при роботі із дебіторами застосовувати такі методи управління дебіторською заборгованістю, як оформлення боргу векселем чи факторинг. В умовах коли для успішної діяльності суб'єкта господарювання необхідні фінансові ресурси й захист від ризиків, факторинг являє собою гнучку тв. сучасну послугу, що допомагає підприємству знайти потрібне рішення за допомогою фінансування оборотними коштами під заборгованість дебітора.

Факторинг – це найбільш оптимальне рішення для підприємств, що одночасно із збільшенням обсягів реалізації швидко збільшують кількість дебіторів та витрат, пов'язаних із контролем над ними [27, с.104].

За інтеграції України в світову економіку, збільшенням іноземних інвестицій в її економіку, постійно збільшується потреба у адекватних заходах відносно забезпечення від фінансових ризиків у сфері бізнесу. Наразі розвиток

такого виду страхування фінансових ризиків стримується прогалинами в законодавчій базі та її недосконалістю. Але, не зважаючи на це, в найближчому майбутньому вітчизняні експерти прогнозують різке збільшення страхування фінансових ризиків, що в свою чергу залучить на ринок великі зарубіжні компанії. Страхування фінансових ризиків, при цьому, має розвиватися за умови адаптації вітчизняного ринку до західних стандартів.

Вексельні схеми розрахунків, на відміну від факторингових операцій, більш поширені серед підприємств України.

В основному застосування тих чи інших методів управління дебіторською заборгованістю залежить від поведінки боржника. Практично можливі такі три варіанти:

— байдужість. Як правило, таку поведінку боржника можна охарактеризувати апатією, порушенням термінів сплати, байдужістю, серйозними внутрішньо корпоративними проблемами;

— пунктуальність та порядність. Боржник відверто попереджає про затримку платежу, планує своєчасно погасити заборгованість, у його наміри входить подальше співробітництво із кредитором;

— непорядність. Боржник не виконує свої зобов'язання, упевнений в безкарності своєї поведінки, явно не зацікавлений в подальшому партнерстві із кредитором, а також у відсутності майбутніх відносин із ним [9, с.51].

Управління дебіторською заборгованістю підприємства повинно базуватися на використанні великої кількості фінансових показників. Тому аналіз дебіторської заборгованості необхідно проводити не лише по усій сумі дебіторської заборгованості, але й за її окремими статтями. Отримані результати порівнюються із такими ж показниками за попередні періоди, та, по можливості, із аналогічними показниками в інших організаціях.

ДП «М'ясо Буковини» повинно сформувати комплекс аналітичних показників, керуючись особистими інформаційними потребами. В процесі аналізу дебіторської заборгованості, як правило, вітчизняні аналітики розраховують наступні показники:

– загальний її обсяг;

– своєчасність платежів;

– обсяг простроченої дебіторської заборгованості;

– динаміку її погашення;

– фактичну її оберненість (загальну, а також у розрізі кожного клієнта);

– середній період погашення відстрочки;

– середній період відстрочки платежів;

– динаміку руху оборотних коштів тощо.

Проведення розрахунків даних показників дає можливість контролювати рух оборотних коштів, а також підтримувати мінімально необхідний рівень наявних грошових коштів [16, с.61].

В умовах сьогодення більшість підприємств постійно контролюють загальний обсяг дебіторської заборгованості. І значно менше уваги при цьому приділяється термінам її погашення. Пов’язано це із недосконалістю чи відсутністю системи управління дебіторською заборгованістю. Часто керівники підприємств не мають можливості одержати необхідну інформацію про терміни погашення дебіторської заборгованості, оскільки наявні інформаційні системи не в змозі забезпечити формування відповідного звіту.

Окрім обсягів й термінів дебіторської заборгованості, необхідно контролювати надходження за кожною групою товарів та за кожним дебітором, черговість платежів, виникнення по кожному дебітору критичного рівня заборгованості [9, с.52].

На нашу думку, виходячи із вищенаведеного, ДП «М’ясо Буковини» доречно буде запропонувати наступні заходи, які призведуть до покращення управління дебіторською заборгованістю:

1. Перегляд подальшого співробітництва з усіма клієнтами, а також відмова від співробітництва із суб’єктами господарювання, що мають низький кредитний рейтинг.

2. Формування та затвердження в обліковій політиці ДП «М’ясо

Буковини» системи штрафних санкцій за прострочення контрагентами виконання своїх зобов’язань.

3. Створення спеціальної групи для роботи із дебіторською заборгованістю підприємства, розробка й затвердження положення про мотивацію за результатами роботи групи.

4. Розгляд й використання підприємством погашення дебіторської заборгованості векселями, страхування фінансових ризиків, продаж дебіторської заборгованості (або факторинг).

5. Розробка фінансового плану ДП «М’ясо Буковини» з внесенням до нього інформації відносно запланованих сум погашення дебіторської заборгованості, здійснення постійного контролю за його виконанням.

6. Розробка плану співпраці з кожним клієнтом із визначенням відповідальної особи за здійснення операції, за якою може виникати дебіторська заборгованість, оцінки затрат, термінів, одержаного ефекту.

Всі вище перелічені способи оцінки й методи управління дебіторською заборгованістю сприятимуть зниженню на ДП «М’ясо Буковини» ступеня ризикованості неодержання грошових коштів від боржників, сприятимуть налагодженню ефективної кредитної політики, а також збільшенню ліквідності та платоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

На основі виділення основних параметрів понять «платоспроможність підприємства» та «ліквідність підприємства», було розмежовано їх сутнісний зміст. Це дало змогу визначити, що ліквідність суб'єкта господарювання представляє його здатність нести відповідальність різними видами активів, в цілому або ж окремо, за своїми платіжними зобов'язаннями в будь-який момент часу поточного й планового періодів згідно із укладеними договорами, при цьому, забезпечена вона може бути як приростом активів, так і приростом пасивів підприємства, а платоспроможність являє собою здатність підприємства розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями, яка забезпечена наявністю коштів та їх еквівалентів.

Дослідження платоспроможності та ліквідності здійснювалось за результатами діяльності ДП «М'ясо Буковини» – підприємства, яке має динамічний розвиток й робить ставку на якість кінцевого продукту.

Загальний обсяг активів ДП «М'ясо Буковини» у 2023 році склав 51346,6 тис. грн., що на 7945,7 тис. грн. більше ніж у 2021 році, однак на 3192,6 тис. грн. менше ніж у 2022 році. Серед них за усі досліджувані роки діяльності ДП «М'ясо Буковини» найбільшу частку займають важко ліквідні активи.

Пасиви ДП «М'ясо Буковини» за 2021-2023 роки складаються лише з постійних, тобто власного капіталу та найбільш термінових, які представлені поточними зобов'язаннями. У 2023 році обсяг постійних пасивів склав 30565,3 тис. грн., що на 3214,8 тис. грн. або 11,72% більше ніж у 2021 році і на 1180,0 тис. грн. або 4,00% більше ніж у 2022 році. Щодо найбільш термінових пасивів ДП «М'ясо Буковини», то тут прослідковується їх зростання у 2022 році і зниження обсягу поточних зобов'язань у 2023 році.

Порівнявши активи ДП «М'ясо Буковини» з його пасивами, було визначено, що баланс підприємства за 2021-2023 роки не можна вважати абсолютно ліквідним, адже протягом 2021 року не виконуються перша і остання нерівність, а у 2022-2023 роках підприємству не вистачало найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Здійснивши аналіз показників ліквідності та платоспроможності ДП «М’ясо Буковини» можна стверджувати що протягом досліджуваного періоду відбулось покращення платіжної дисципліни на підприємстві. Найгірша ситуація із ліквідністю та платоспроможністю підприємства прослідковується у 2021 році, що обумовлено відсутністю власного оборотного капіталу. Низький рівень показників свідчить про недостатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства. Серед показників ліквідності, нормативному значенню відповідає тільки коефіцієнт поточної ліквідності у 2022-2023 роках.

Зростання загального коефіцієнта ліквідності балансу в 2022 році порівняно з 2021 роком на 0,186 і така ж тенденція у 2023 році (збільшення ще на 0,248) свідчить про позитивні зміни ліквідності балансу ДП «М’ясо Буковини». Однак незважаючи на позитивні тенденції значення загального коефіцієнта ліквідності балансу ДП «М’ясо Буковини» є нижчим за 1, що свідчить про те, що за весь аналізований період платіжні зобов’язання підприємства перевищували його наявні платіжні засоби. В свою чергу це є свідченням наявності проблем із ліквідністю.

У 2022 році загальний показник платоспроможності склав 0,440, що на 0,103 пункти більше ніж у 2021 році, а у 2023 році даний показник склав 0,456, що на 0,016 більше ніж у 2022 році і на 0,118 більше ніж у 2021 році. Позитивна динаміка свідчить про незначне зростання платоспроможності досліджуваного підприємства. Проте загальний коефіцієнт платоспроможності ДП «М’ясо Буковини» за аналізований період менший за нормативне значення – 1, що свідчить про недостатній рівень платоспроможності підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами ДП «М’ясо Буковини», як видно з табл. 2.7, складає -0,177. Негативне значення показника свідчить, що весь власний капітал і довгострокові джерела досліджуваного підприємства спрямовані на фінансування необоротних активів і ДП «М’ясо Буковини» відсутні довгострокові кошти для формування власного оборотного капіталу. Однак, протягом 2022-2023 років ситуація дещо покращується. Так, у 2023 році коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами склав 0,177, що на 0,355 більше ніж у 2021 році

і на 0,113 більше ніж у 2022 році. Оскільки нормативне значення даного коефіцієнта складає 0,1 і вище, то можна стверджувати, про появу у підприємства здатності проводити активну діяльність за умов відсутності доступу до позикових коштів й зовнішніх джерел фінансування компанії.

Оскільки значення коефіцієнта відновлення платоспроможності ДП «М'ясо Буковини» протягом досліджуваного періоду менше одиниці, можна стверджувати, що швидше за все досліджуване підприємство у найближчі 6 місяців реальної можливості відновити свою платоспроможність не матиме. Відтак, значної актуальності для підприємства набуває обґрунтування основних шляхів підвищення платоспроможності та ліквідності підприємства.

З метою підвищення рівня платоспроможності та ліквідності ДП «М'ясо Буковини» варто здійснити наступні заходи, такі як: інвентаризація активів підприємства; зміна стилю управління; зниження витрат підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості; обґрунтування необхідної кількості персоналу; реструктуризація боргів перетворенням короткострокової заборгованості на довгострокові позики; продаж зайвого устаткування та матеріалів; модернізація основних фондів, удосконалення організації праці; заміна застарілого устаткування.

Для ДП «М'ясо Буковини» доречно запропонувати наступні заходи, які призведуть до покращення управління дебіторською заборгованістю: періодичний перегляд граничної суми кредиту та можливе її зменшення; перегляд подальшого співробітництва з усіма клієнтами, а також відмова від співробітництва із суб'єктами господарювання, що мають низький кредитний рейтинг; формування та затвердження в обліковій політиці ДП «М'ясо Буковини» системи штрафних санкцій за прострочення контрагентами виконання своїх зобов'язань; створення спеціальної групи для роботи із дебіторською заборгованістю підприємства, розробка й затвердження положення про мотивацію за результатами роботи групи; розробка фінансового плану ДП «М'ясо Буковини» з внесенням до нього інформації відносно запланованих сум погашення дебіторської заборгованості, здійснення постійного контролю за його виконанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базецька Г. І., Суботовська Л. Г., Ткаченко Ю. В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2012. 292 с.

2. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 328 с.

3. Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П. І., Петрова К. Я. Фінансова діяльність підприємства: підручник. Київ: Либідь, 2003. 384 с.

4. Белей С. І., Іванюк Т. І. Особливості організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками як інструменту контролю платоспроможності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 19(2). С. 13-18.

5. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Ельга, 2008. 724 с.

6. Вовк В. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник.* 2016. № 3. С. 169-173.

7. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка.* 2010. № 3. URL: www.economy.nauka.com.ua

8. Драган О. О., Варченко О. О., Зубченко В. В. Ліквідність аграрних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та управління АПК*. 2023. №2. С. 73-85.

9. Ємельянов О. Ю., Данчак Л. І. Оцінювання потенціалу підвищення рівня платоспроможності промислових підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2023. № 5(1). С. 49-54.

10. Заюков І. В. Емпіричне дослідження впливу ліквідності на збитковість підприємств України. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 1. С. 294-307.

11. Іванчук Н. В. Фінансова звітність як джерело інформації для аналізу

фінансового стану підприємства. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка.* 2020. № 18. С. 57-61.

12. Інформаційне забезпечення економічного аналізу. URL: https://pidru4niki.eom/12920522/ekonomika/informatsiyne_zabezpechennya_ekonomichnogo_ analizu.

13. Кононенко Г. Особливості фінансової звітності підприємств під час воєнного стану в Україні URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20237/1/PIONBUG_2022_P100-101.pdf.

14. Косова Т. Д., Сіменко І. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 440 с.

15. Костирко Р. А. Фінансовий аналіз: навч. аналіз. Харьків: Фактор, 2007. 784 с.

16. Кузнєцова Т. В., Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки.* 2023. Вип. 1. С. 56-65.

17. Кулініч Т. В., Стернюк О. Б. Аналіз фінансового стану виробничого підприємства засобами Mode Lab. *Ефективна економіка.* 2022. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_11_35.

18. Купріна Н.М., Ступницька Т.М., Величко О.М. Особливості фінансового аналізу найбільш важливих груп активів в системі управління діяльністю підприємства. *Економіка харчової промисловості.* 2022. Т. 14, Вип. 2. С. 58-67.

19. Лахтіонова Л. А. Аналіз платоспроможності та ліквідності об'єктів підприємницької діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2010. 657 с.

20. Левкович О. В., Воробйова А. О. Аналітичні основи ліквідності та платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка.* 2022. № 5. URL: http : //www. economy .nayka.com.ua/?op=1 &z=10307

21. Легченко О. А. Управління платоспроможністю промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.04. Запоріжжя, 2010. 24 с.

22. Лопатовська О. О., Гаєвська О. С. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2022. № 1. С.118-123.

23. Михайлик О. Застосування економіко-математичного моделювання для діагностики фінансового стану підприємства. *Економіка та суспільство.* 2023. № 47. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2168.

24. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: КНТЕУ, 2014. 536 с.

25. Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 504 с.

26. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О., Пономарьова К. В. Архітектоніка механізму управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 2. С. 38-44.

27. Огренич Ю. О., Турубарова Я. О. Ліквідність як складник оцінки фінансового стану підприємства АТ «Харківобленерго». *Бізнес-навігатор.* 2021. Вип. 6. С. 100-105.

28. Притуляк Н. Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2020. № 4. С. 92-105.

29. Проскуріна Н., Гнідкова А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство.* 2022. № 43. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1761.

30. Роганова Г. О., Щербакова К. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства кондитерської промисловості. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2020. Т. 26, № 4. С. 71-80.

31. Самодай В. П., Машина Ю. П., Нечвоглод І. В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Східна Європа:*

економіка, бізнес та управління. 2022. Вип. 1. С. 145-149.

32. Сирота В. С. Корпоративна соціальна відповідальність в системі економічної безпеки підприємств: дис. ... канд. екон. наук : 21.04.02. Київ, 2016. 217 с.

33. Сметанюк О. А., Причепа І. В., Білоконь Т. М. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах обмежених обсягів інформаційного забезпечення. *Ефективна економіка.* 2022. № 9. URL:http://nbuv.gov.ua/ UJRN/efek_2022_9_22.

34. Солотва В. Сутність платоспроможності підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 1. С. 116-120.

35. Стасюк Л. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності на прикладі ПАТ «ХЗКПУ «Пригма- Прес». *Галицький економічний вісник.* 2014. Т. 44. № 1. С. 154-161.

36. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства: навч. посіб. Київ: Алерта, 2003. 486 с.

37. Теницька Н.Б Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах *Глобальні та національні проблеми економіки Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського* Випуск 5. 2015. С. 372-376.

38. Тринька Л. Я., Іванчук (Липчанська) О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Алерта, 2014. 768 с.

39. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. Ч. І. 358 с.

40. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: МАУП, 2004. 288 с.

41. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2005. 252 с.

42. Шергіна Л.А., Домшина Т.Р. Фактори впливу на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства в період кризи. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/32614233.pdf

43. Шуміло О. С., Курочка А. С. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. *Бізнес Інформ*. 2023. № 4. С. 105-111.

44. Яремик Х. Я. Методичні підходи до оцінювання платоспроможності та ліквідності підприємства. *Ефективна економіка.* 2015. № 11. URL: http://www. economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=4507

45. Ярошевська О. В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку.* 2014. С. 202-219.

46. Ясінська В. В., Бержанір І. А. Методичні аспекти комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питанні сучасної аграрної науки», 15–16 листопада 2017 р.* К.: 2017. С. 269-270.

47. Yemelyanov O., Kurylo O., Petrushka T. Methodological principles of evaluating economic potential of industrial enterprise sustainable development // Scientific Bulletin of Polissia. 2018. № 2 (14). P. 141-149.

48. Yemelyanov O., Symak A., Zarytska O. Modelling the process of forming the potential of economic development of an industrial enterprise // Periodyk naukowy Akademii Polonijnej, Czestochowa, Akademia Polonijna w Czestochowie. 2016. № 3. P. 128-137.

49. Rashid C. A. Efficiency of financial ratios analysis for evaluating companies' liquidity. International journal of social sciences & educational studies. 2018. Vol.4. No.4. Pp. 110-123. DOI: 10.23918/ijsses.v4i4p110.

50. Sari I. A. G. D. M., Sedana I. B. P. Profitability and liquidity on firm value and capital structure as intervening variable. International Research Journal of Management, IT and Social Sciences. 2020. № 7 (1). PP. 116-127. DOI: https://doi.org/10.21744/irjmis. v7n1.828.